

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

KAMIKADZES FENOMENS JAPĀNAS UN AUSTRUMĀZIJAS KULTŪRAS KONTEKSTĀ

BAKALaura DARBS

Autore: **Linda Cipruse**
Stud. apl. **lc17021**
Darba vadītājs: Dr. hist. Kaspars Kļaviņš

RĪGA 2021

Kopsavilkums

Bakalaura darbā “Kamikadzes fenomens Japānas un Austrumāzijas kultūras kontekstā” tiek pētīti kamikadzes pašupurēšanās reliģiskie, politiskie, lojalitātes iemesli. Kā arī kamikadzes jauniešu domas un idejas par pašnāvību cēlāku mērķu labā. Darba aktualitāte ir saistīta ar termina pašnāvība uzskatiem un izskaidrošanu Japānā un šī procesa norises salīdzināšana ar Ķīnu un Koreju. Mūsdienās pašnāvības cēlonis bieži ir viens, bet līdz pat otrā pasaules kara laikam pašnāvībai bija arī citi iemesli un nozīme. Kamikadzes termins mūsdienās ir ar plašāku nozīmi un apzīmē jebkāda veida pašnāvību cēlāku mērķu labā neatkarīgi no valsts.

Darba 1. daļā ir apskatīts uzskati un tradīcijas Japānas un Austrumāzijas tradicionālās kultūras kontekstā. 2. daļā tiek apskatīts sabiedrības uzskati Japānā pēc modernizācijas laikā, kā arī Otrā pasaules kara laikā. Kā arī pašu kamikadzes fenomena dalībnieku izjūtas tika aprakstītas. 3. daļā ir apskatīta Ķīna un Koreja pirms modernizācijas laika un to uzskati par pašnāvību.

Darba apjoms bez titullapas, satura un literatūras saraksta ir 40 lapas. Sastāv no 3 daļām.

Atslēgas vārdi: Japāna, kamikadze, Kamikadzes īpašā uzbrukuma vienība, sintoisms, pašupurēšanās, dievišķīgs vējš.

Summary

The bachelor's thesis "Kamikaze Phenomenon in the Context of Japanese and East Asian Culture" studies the religious, political, loyalty reasons for kamikaze self-sacrifice. As well as the thoughts and ideas of the young people of kamikaze about suicide for more noble purposes. The importance of the work is related to the views and explanation of the term suicide in Japan and the comparison of this process with China and Korean. Today, the cause of suicide is often one, but until World War II, suicide had other causes and meanings. The term kamikaze today has a broader meaning and refers to any kind of suicide for more noble purpose, regardless of the country.

Part 1 explains beliefs and traditions in the context of traditional culture in Japan and East Asia. Part 2 views at public opinion in Japan after modernization, as well as during World War II. As well as the feeling of the participants of the kamikaze phenomenon themselves were described. Part 3 views at China and Korea before the time of modernization and their views on suicide.

The total volume of this thesis, not including the title page, table of content and bibliography is 40 pages and 3 chapters.

Keywords: Japan, kamikaze, Kamikazes special attack unit, Shinto, self-sacrifice, divine wind

Saturs

IEVADS	4
1. UZSKATI UN TRADĪCIJAS	7
1.1. Goda kodekss	7
1.1.1. <i>Samuraju klase un goda kodeks</i>	7
1.1.2. <i>Pašnāvību rituāls</i>	11
1.2. Pašupurēšanās tradicionālajā Austrumāzijā.....	14
1.2.1. <i>Konfūcisms</i>	14
1.2.2. <i>Budisms</i>	16
2. MODERNIZĀCIJAS LAIKA UZSKATI JAPĀNĀ	19
2.1. Modernā nacionālisma interpretācija Japānā.....	19
2.1.1. <i>Politikas ietekme</i>	19
2.1.2. <i>Reliģijas un ideoloģiju ietekme</i>	23
2.2. Kamikadzes uzskati par pašnāvību.....	26
2.2.1. <i>Lidotāju misijas sagatavošanās un pašnāvība</i>	27
2.2.2. <i>Kamikadzes upurēšanās sajūtas pirms došanās nāvē</i>	30
2.2.3. <i>Kamikadzes fenomena atspoguļojums presē</i>	31
3. ZIEDOŠANĀS IDEJA AUSTRUMĀZIJĀ PIRMS MODERNIZĀCIJAS	37
3.1 Koreja	37
3.2 Ķīna	38
NOBEIGUMS	41
BIBLIOGRĀFIJA	44

IEVADS

Cilvēku mūžs ir iedalīts posmos, sākot ar piedzimšanu un beidzot ar nāvi. Cilvēka dzīves posmi starp piedzimšanu un nāvi katram cilvēkam atšķiras. Ir cilvēki, kuri savu dzīvi pārtrauc cēlu mērķu vadīti. Tas spilgti izpaužas Japānā kā kamikadzes pašnāvnieku vienību darbība, kuru var uzskatīt kā fenomenu. Šādas pašnāvības vērojamas arī citās Austrālijas valstīs.

Kamikadzes fenomens ir cilvēka pašnāvība, kuru veic cēlu mērķu vārdā un tiek sabiedrībā, valstī un reliģiskajos uzskatos atbalstīta. Izteikts kamikadzes fenomens bija Japānā ar kamikadzes pašnāvnieku lidotāju vienībām, kuras uzbruka sabiedroto kara flotes kuģiem un bija paredzētas karakuģu iznīcināšanai efektīvāk nekā iespējams ar parastajiem gaisa uzbrukumiem.

Japānas iedzīvotāju tradicionālie uzskati par cilvēku dzīvi un pašupurēšanos atšķiras no citām Austrumāzijas valstīm. Japānā liela ietekme uz sabiedrību ir sintoisma idejām¹, kur japāņiem ir pienākums godināt savu mirušos senčus, kuri pēc nāves kļūva par *kami* (神)². Senču pielūgšanas koncepts tika izmantots politiskajā sfērā, kur daudzi jaunieši nomira dažādu apstākļu dēļ nomira karojot un aizsargājot savu valsti.

Japāņu valodā terminam pašnāvība ir dažādas nozīmes. Termins 自殺 (džisatsu; *jisatsu*) tiešā tulkojumā nozīmē ‘sevis nogalināšana’.³ Šai termins ir negatīva nozīmē. 自裁 (džisai; *jisai*) tiešā tulkojumā nozīmē ‘sevis nosodīšana’, kur persona veic pašnāvību sabiedrības labā un tā tiek slavēta. 自決 (džiketsu; *jiketsu*) tiešā tulkojumā nozīmē ‘sevis noteikšana’, bet pati definīcija nozīmē ‘pašnāvība’, kuru uzskata arī par slavējamu pašnāvību sabiedrības.

Meidži restaurācijas laikā japāņu valodā parādījās daudzi jauni termini, lai atvieglotu rietumu valodas rakstu tulkošanu. Viens no tādiem terminiem bija *šidōša* (指導者; *shidosha*), kuru veido trīs *kandži*⁴: *ši* (指; *shi*) kas nozīmē rādītājpirksts, *dō* (導), kas nozīmē vadīt, *ša* (者; *sha*), kas nozīmē persona. Pats *šidōša* termins nozīmē līderis, vadonis. Kamikadzes specvienības dalībnieki tieši klausīja *šidōša* norādījumiem bez ierunām. Tajā pašā laikā japāņi neuzskatīja, ka viens cilvēks pieņem lēmumu, bet gan tiek saskaņots ar citiem cilvēkiem. Bet Otrā pasaules kara

¹ Sintoisms – Japāņu reliģija, kuras pamatā ir garu (personificētu dzīvnieku, augu, priekšmetu, dabas parādību, senču dvēseļu) pielūgšana; valsts reliģija Japānā (1869. – 1945. g.).

² Kami (神) – gari un dievības, kas tiek godinātas sintoismā, reliģija, kuru piekopj Japānas pamatiedzīvotāji. Par kami kļūst aizsargājošu senču gari, un tajā pašā laikā kami var iemiesoties gan dabas parādībās, gan lietās. Tiešā tulkojumā un nozīmē, kami var tikt tulkots kā gars, dievība, dievišķība un dievs.

³ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 4.lpp.

⁴ Kandži (漢字; *kanji*) – japāņu rakstzīmes, kas aizgūtas no ķīniešu valodas. Tiek izmantotas japāņu rakstības sistēmā kopā ar *hiragana* (平仮名; *hiragana*) un *katakana* (片仮名; *katakana*). Parasti *kandži* tiek izmantoti, lai atainotu valodas vienības: lietvārdus, īpašības un darbības vārdu saknes.

laikā japāņu lojalitāte valstij un imperatoram stiprinājās, un *šidōša* esamība palīdzēja vadīt kamikadzes vienību biedrus stratēģiskās pašnāvnieku kaujās.

Ķīnā un Korejā budisma un konfūcisma idejas ietekmēja šīs valstis, kur cilvēkam nebija jāuztraucas par nāvi un pašnāvības veikšanu, ja cilvēks ir šķīsts un dzīvo, ievērojot dažādus noteikumus. Konfūcismā cilvēkam ir jāveic pašnāvība, ja tā ir pareizākā rīcība cēlāku mērķu labā.

Tajā pašā laikā senajā Ķīnā terminu nāve un tās būtību sabiedrībā pat pieminēt nav korekti. Nāvi sauc dažādos citos vārdos, lai nesauktu tieši par nāvi, kas bija ilgdzīvošanas ideāls. Kā arī pats Imperators cer iegūt fizisku nemirstību, kas arī ir pret nāves terminoloģiju.

Bakalaura darbā, kura tēma ir “Kamikadzes fenomens Japānas un Austrumāzijas kultūras kontekstā”, tiek analizēts kamikadzes lidotāju pašu uzskati par pašupurēšanos un kā pašupurēšanās ideja tika pasniegta Japānas sabiedrībā, par informācijas **avotiem** izmantojot četrus veidu preses izdevumus, kas ir Japānas laikrakstus – *Asahi Shimbun* un *Kanoloco* interneta laikraksta un viens ASV laikraksts *New York Times*.

Laikrakstos izanalizētā informācija tika salīdzināta ar sintoisma tradīcijām un politisko ietekmi, kas aprakstītas **zinātniskajā literatūrā**. Autorei nebija grūtības atrast darbus, kas būtu pētījuši kamikadzes lidotājus un analizējuši to dienasgrāmtas, poēmas un vēstules. Kā darba gaitā atklāts, ka lielu devumu kamikadzes fenomena un lidotāju analīzes izpētē ir ir devusi Emiko Ohnuki - Tierney (大貫恵美子) savos darbos “Kamikaze diaries. Reflection of Japanese student soldiers” un “Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms” (bakalaura darbā izmantoja tieši šo literatūru). Vienā no darbiem tika apkopots kamikadzes lidotāju dienasgrāmatas un vēstules, kuras tika analizētas. Arī citi autori ir pētījuši kamikadzes lidotājus un fenomenu, kā arī pētīja samuraju un goda kodeksu. Kā viens no tādiem autoriem bija Nitobe Inazō (新戸部 稻造). Lai analizētu samuraju dzīvesveidu un to pašupurēšanos, autore izmantoja japāņu autora Nitobe Inazō darbus. Nitobe Inazō bija politiķis, diplomāts un arī kristietis. Savā grāmatā par samurajiem viņš skaidroja *bušidō* (goda kodeksu) nozīmi rietumu domājošajai sabiedrībai, tādēļ arī savā darbā vairāk balstos uz Nitobe Inazō uzskatiem.

Darba aktualitāte ir saistīta uzskatiem par termina pašnāvība izpratni Japānā un salīdzināšana ar tā izpratni Ķīnā un Korejā. Mūsdienās, pašnāvības cēlonis bieži ir viens, bet līdz pat otrā pasaules kara laikam pašnāvībai bija arī citi iemesli un nozīme. Kamikadzes termins mūsdienās ir ar plašāku nozīmi un apzīmē jebkāda veida pašnāvību cēlāku mērķu labā.

Bakalaura darba **mērķis** bija analizēt kamikadzes pašupurēšanās fenomenu, izpētīt jauno kamiakdzes lidotāju ideju ietekmi uz politiku, reliģiju un sabiedrību un pašu uzskatus par pašupurēšanos, izmantojot grāmatās un laikrakstos sniegto informāciju. Lai sasniegtu mērķi autore izvirzīja šādus galvenos **uzdevumus**: 1) analizēt Japānas pašupurēšanās tradicionālo nozīmi; 2) izpētīt kamiakdzes lidotāju vēstules un dienasgrāmatas; 3) japāņu laikrakstu satura analīze; 4) apkopot reliģisko un politisko ietekmi uz Japānas sabiedrību; 5) salīdzināt pašupurēšanās tradīcijas Ķīnā un Korejā.

Bakalaura darbā izmantotās **zinātniski pētnieciskās metodes**. Lai izpildītu izvirzītos darba uzdevumus, vispirms tika veikta uzziņas literatūras atlase. Autore veica upurēšanās un pašnāvību tradīciju izpēti Japānā un Austrumāzijas kontekstā, kā arī pētīja, kā tas ietekmēja sabiedrības domāšanu. Iegūtā informācija tika izmantota, lai izprastu kamikadzes fenomenu, viņu ideoloģiju un sabiedrības attieksmi pret to.

Darba **struktūra**: pirmajā daļā ir aplūkoti Japānas, Ķīnas un Korejas tradicionālie uzskati par nāves un dzīves nozīmi, kā arī salīdzināts, kā tas notiek katrā no minētajām valstīm. Šajā nodaļā tiek raksturoti Japānas samuraji un to uzskati par pašnāvību. Darba otrajā aplūkota Japānas reliģijas un politikas, un filozofijas ietekme uz sabiedrību, kā arī analizēta kamikadzes pašnāvnieku specvienības lidotāju uzskati par nāvi.

Darbā izmantota asoc. prof. Agnese Hajimas izveidotā japāņu valodas vārdu transkripcija⁵, lai atveidotu japāņu valodas svešvārdus, īpašvārdus, terminus latviešu valodā. Aiz tiem iekavās ir pievienota vārda oriģinālā rakstība japāņu valodā, kam seko izruna, kas atvieglo pēc starptautiskās Hepberna transkripcijas. Japāņu vārdi un uzvārdi ir atstāti oriģinālajā formātā, nemainot vārdu kārtību, rakstot – *uzvārds, vārds*. Kā arī tika izmantota ķīniešu transkripcija⁶ un korejiešu transkripcija⁷, kuru atveidošana latviešu valodā ir tieši tāda pati kā iepriekš minētā japāņu valodas transkripcija.

⁵ Hajima, Agnese. *Japāņu valodas vārdu transkripcija latviešu valodā*. Orientālistika. Latvijas Universitātes raksti 83. Sējums. Rīga: Latvijas Universitāte. 2015. 175 – 180.lpp.

⁶ Agita, Blatgalve. *Mūsdienu ķīniešu valodas pamati*. Rīga: Latvijas Universitāte. 2014.4.-6. lpp.

⁷ Džinsoks, So. *Korejiešu īpašvārdu atveide latviešu valodā: ieteikumi*. Latvijas Universitātes raksti. Rīga: Latvijas Universitāte. 2020.

1. UZSKATI UN TRADĪCIJAS

Dažādu nacionalitāšu tradīcijas un rituāli ietekmē Austrumāzijas nacionālās kultūras veidošanos. Arī attieksme pret nāvi un pašnāvību ieteilpst šo valstu kultūrā. Bet katrā valstī tiek uztverts citādāk.

Šajā nodaļā tiks apskatītas Japānas, Ķīnas un Korejas tradicionālie priekšskati par dzīvi un nāvi, un kā tie ietekmēja tradicionālo kultūru un sabiedrību. Autore darba 1. nodaļā apskatīs tradicionālās Japānas samuraju, viduslaiku Japānas karotāju, klasi un to uzskatus par pašupurēšanos.

1.1. Goda kodekss

Samurajiem bija daudzi savi noteikumi un pienākumi, kurus viņi strikti ievēroja. Viņu goda kodekss ir cieši iespiesis japāņu kultūrā nākamajos gadsimtos. Samuraju ideoloģijā⁸ liela ietekme bija sintoismam. Samuraju karotāju dzīves gājumā neietilpa tikai apmācības un goda kodeksa apgūšana. Viņi bija lojāli tam, kam ticēja un pildīja savu goda kodeksu pat ja tas nozīmēja pašnāvību.

Šajā apakšnodaļā autore apskatīs, kā samuraju klase tika iekļauta sabiedrībā un arī kā samuraju goda kodekss tika ieaudzināts samurajiem jau no mazotnes.

1.1.1. Samuraju klase un goda kodeks

Samuraji bija profesionāla karavīru kārta viduslaiku Japānā. Japānā samuraji darbojās no 12. gadsimta līdz 19. gadsimtam.

Sino – japāņu vārds *buke* (武家) vai *buši* (武士; *bushi*), kas nozīmē karotājs, samurajs, tika pieņemts koplietošanā Japānas feodālisma⁹ laikā. Viņi bija privilēģēta kārta. Sākotnēji viņi bija brutāli karotāji, kuri cīnījās par savu feodālo kungu.

⁸ Ideoloģija – politisko, tiesisko, morālo, estētisko, reliģisko un filozofisko uzskatu un ideju sistēma. (Skat. <https://tezaurs.lv/ideolo%C4%A3ija>).

⁹ Feodālisms – viduslaiku Eiropas sociālā, politiskā un ekonomiskā sistēma, kuras pamatā bija feodālais zemes īpašums, ko senjors nodeva vasalim, un feodāļa vara pār saviem dzimtilvēkiem. (Skat. <https://tezaurs.lv/feod%C4%81lisms:1>).

Lielāka ietekme uz Japānas sabiedrību samurajiem bija Kamakuras (鎌倉; *Kamakura*) periodā (1185-1333).¹⁰ Samuraji vairs nevēlējās pakļauties Japānas tiesai, tādēļ viņi izveidoja savu sistēmu un kultūru, kas ātri adaptējās Japānas sabiedrībā. Tiem bija sava ietekme Japānas politikā. Muromači (室町; *Muromachi*) periodā (1333-1573), kad atjaunojās viņu valdība, pieauga cieņa pret samuraju kārtu.

Japānā Kamakuras un Edo (江道) laika periodā zemāka kārtas vasaļus dēvēja par *gokenin* (御家人; *gokenin*). Vasaļiem bija arī karotāji, kas kalpoja viņiem. Šos karotājus sākumā dēvēja par *saburahi* (さぶらひ), kas no nozīmēja 'kalpot'.¹¹ *Saburahi* pienākums bija kalpot savam vaslim, nevis Imperatoram, un tas mazināja Imperatora varu un nozīmi. *Saburahi* ar laiku tika pārdēvēti par *saumurai* (侍).

Tokugavas (徳川; *tokugawa*) periodā (1603-1868) tika izstrādāta *daimjō* (大名; *daimyō*) jeb vasaļa, samuraju, zemnieku, amatnieku un torgotāju klase.¹² Samuraji izrādīja savu lojalitāti un atbildību pret *daimjō*, kas balstījās uz neokonfucismu.¹³ Samuraji palika lojāli savam vasalim pat pēc nāves. *Rōnin* (浪人; *rōnin*) apzīmēja samurajus, kam nav sava vasaļa.¹⁴ *Rōnin* japāņu sabiedrībā bija samuraji, kuri palikuši bez sava saimnieka. Pārtapt no samuraja par *rōnin* bija liels negods. Jo tas nozīmēja, ka samuraji kalpuši necienīgam saimniekam.

Termini 武士道 (*bušidō*; bushido) veido trīs hieroglifi: 武 (*bu*) - nozīmē cīņas māksla, 士 (*ši*; *shi*) - nozīmē bruņinieks, samurajs un 道 (*dō*) - nozīmē ceļš. Pats jēdziens *bušidō* pārnēstā nozīmē ir dzīves veids, kas karotājiem ir jāievēro ikdienā. Šo dzīves veidu samurajiem iemāca jau no mazotnes. Tas tiek nodots no paaudzes paaudzē. *Bušidō* ir samuraju goda kodekss, kurā ir iekļautas filosofiskās mācības, cīņas mākslas un pašnāvības rituāli.

Goda kodeksu nosaka dažādas filosofiskās mācības. Piemēram, konfūcisma ētiskām doktrīnām ir sava ietekme uz *bušidō* mācību. Tai ir piecas morālās vērtības: attiecības starp saimnieku un kalpu, attiecības starp vīru un sievu, starp tēvu un dēlu, starp jaunāku un vecāku brāli, un starp draugiem.¹⁵ Japānā bija noteiktas attiecības starp ģimeni, darbu un valdību. Šai

¹⁰ Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 11.lpp.

¹¹ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 49.lpp.

¹² Ibid., 68.lpp.

¹³ Neokonfucisms – reliģiskās filozofijas kustība, kas iegūta no konfūcisma Ķīnā ap 1000. gadu mūsu ērā.

¹⁴ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 70.lpp.

¹⁵ Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 25.lpp.

valstij vēl joprojām ir izteiktas *senpai* un *kōhai* attiecības.¹⁶ *Senpai* (先輩) ir cilvēks, kurš ir jaunāks un mazāk pieredzējis. *Senpai* ir jābūvē un jāpakļaujas *kōhai* norādījumiem. *Kōhai* (後輩) ir cilvēks, kuram ir ar pieredze un vecāks par *senpai*.

Arī budismam bija sava loma *bušidō*. Budisma filosofijā *bušidō* ir nebaidīties un neizrādīt bailes pret nāvi.¹⁷ *Šintō* (神道; *shintō*) ietekmēja lojalitāti, senču pielūgšanu.¹⁸

Bušidō apmācīšana parasti ietvēra no loka šaušanas, *javara* (柔ら; *yawara*), zirga jāšanu, kaligrāfiju, literatūru, ētiku un vēsturi.¹⁹ Lielāka uzmanība tika veltīta kaligrāfijai, cīņas mākslai un prasmei apieties ar zobenu.

Samuraju apmācības bija ar striktu disciplīnu un režīmu, kuras laikā tika iemācīts, kā atbrīvoties no savām vājībām. Cīņas mākslā tika trenēts prāts, attīstītas uztveres spējas, iemācīta cilvēku psiholoģija. Kā viens no cīņas veidiem tika mācīts *kendō* (剣道). Jaunie samuraji sākot apmācības no piecu gadu vecuma, izmantoja koka zobenus *bokken* (木剣).²⁰ Piecpadsmit gadu vecumā notika iesvētīšanas ceremonija *genpuku* (元服), kuras laikā jauneklim tika iedots jauns vārds, samuraju bruņas un zobens.

Sutemi (捨身) japāņu valodā nozīmē “izmest ķermeni”.²¹ Šis jēdziens bieži tika izmantots cīņas mākslās, kas māca, ka cīņas laikā cilvēkam vajag izmantot visu savu spēku un ķermeni. Lai uzvarētu jebkāda veida cīņas mākslā un dzīvē, samurajam vajadzēja izmantot *sutemi* kā drošsirdību un pārliecību, bet tas nenozīmē, ka samurajam ir jābūt gatavam jebkurā mirklī nogalināt kādu vai pašam sevi. Tas nozīmē, ka jebkurā situācijā samurajs jāpieņem ātri lēmums, un mērķa sasniegšanai jāizmanto pat sava dzīvība.

Samuraji apmācības laikā arī iemācījās “bez zobena” cīņas tehniku, kur darbojās tikai ar rokām.²² Samurajs iemācījās, kā atņemt pretiniekam zobenu. Samurajam bija jāparvalda savs prāts un ķermenis. Vislabāk cīņas mākslas pārzina tas, kurš prot izmantot ne tikai savu spēku un drošsirdību, bet kurš spēj panākt uzvaru bez fizikas cīņas.

¹⁶ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 33lpp

¹⁷ Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 20.lpp.

¹⁸ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 16.lpp.

¹⁹ Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 99.lpp.

²⁰ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 21.lpp.

²¹ Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 92.lpp.

²² Ibid., 120.lpp.

Samurajiem zobens bija spēka un drošsirdības simbols. Lai pagatavotu vienu zobenu, meistaram tas prasīja mēnešus.²³ Parasti samurajiem bija divi veida zobeni, kur viens bija īsāks nekā otrs, - garākā izmēra zobens *tači* (太刀; *tachi*) vai *katakana* (刀) un īsākā izmēra zobens *wakizaši* (脇差; *wakizashi*).²⁴ *Wakizaši* parasti izmantoja pašnāvības rituālā izpildei vai pretinieka galvas nogriežšanai.²⁵ Samurajam nekad nešķiras no zobena. Pat naktīs tas tiek novietots zem spilvena un ir viegli sasniedzams. Samurajam vajadzēja būt gatavībā jebkurā mirklī, lai aizsargātu sevi un citus no ienaidnieka.

Terminu *budō* (武道) veido divi hieroglifi, kas japāņu valodā nozīmē cīņas veids. *Budō* māca samurajiem ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. *Heidzošin* (平常心; *heijoshin*) ir centrālais prāts, garīgais miers.²⁶ *Heidzošin* veido hieroglifi *heidžo* (平常; *heijo*), kas tiešā tulkojumā nozīmē plakans, mierīgs, un *šin* (心; *shin*) nozīmē sirds, prāts. Samurajam vienmēr vajadzēja būt brīvam no narcisisma, ar skaidru prātu un negatīvā ietekmes. Šis jēdziens biežāk tiek izmantots *kendō* (剣道; *kendo*) cīņas mākslā.

Pašdisciplīna un paškontrolē ir ļoti svarīgas īpašības, kas ļauj samurajiem mierīgi uztvert dažādas dzīves situācijas. Samurajs pat sejas pantos nedrīkstēja izpaust emocijas, kas tika uzskatīts par vīrišķības simbolu. Samurajs slēpa savas emocijas, lai ienaidnieks neizprastu viņu būtību un stratēģiju. Tādā veidā viņi arī izrādīja savu lojalitāti un izpildīja savu goda kodeksa.

Bušidō kodeks un samuraju morālo standartu ievērošana ļāva Japānas sabiedrībai sekot viņu piemēram un pildīt sabiedrības morālos standartus.²⁷ Japānas sabiedrība uzskatīja, ka samuraji ir kā menotri, kā kaut kas augstāk stāvošs par viņiem. Sabiedrība vēlējās līdzināties samurajiem un būt kaut cik tuvu viņiem. Samuraji bija uzauguši ar domu, kad viņi ir visas savas cilvēces ideāls. Mūsdienās Japānā ar jēdzienu *samurai* apzīmē pasauleslavenus sportistus.

²³ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 23.lpp.

²⁴ Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 131.lpp.

²⁵ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 23.lpp.

²⁶ Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 131.lpp.

²⁷ *Ibid.*, 170.lpp.

1.1.2. Pašnāvību rituāls

Termins *seppuku*(切腹) jeb *kappuku* (割腹) (nozīmē sevis iznīcināšana) ir japāņu pašnāvības rituāla veids, ko dēvē arī par *hara-kiri* (腹切^り)²⁸ – vēdera uzšķēršana, jo tas tiek uzskatīts kā dzīvības un emociju centrs. Veicot šo pašnāvības rituālu, samuraji uzskatīja, ka iznīcina arī savu būtību. Vienaldzība pret nāvi samurajiem palīdzēja risināt daudz sarežģītu problēmu

Seppuku tika veikts dažādu iemeslu dēļ. Bieži vien samuraji veica pašnāvības rituālu, lai nomirtu ar godu, nevis ienaidnieka varā. *Seppuku* rituālu veica arī tempļa teritorijā vai arī mājā, kurā samurajs tika aizturēts. Ja kāds no samurajiem bija veicis pārkāpumu, tad sūtņi savlaicīgi ziņoja, ka tiks sodīts ar *seppuku*.²⁹ Sūtņi īsi un kodīgi izteica samurajiem informācijas par sodu, neizpaužot neko lieku un nesatraucot samuraju. Ziņa tika pavēstīta parasti dienu pirms *seppuku* izpildes.

Pirms pašnāvības rituāla samurajiem vajadzēja īpaši sagatavoties – noskūt galvas paura daļu un nomazgāties, kā arī notiešāt savu pēdējo maltīti un uzrakstīt nāves poēmu.³⁰ Seju varēja mazgāt tikai ar vēsu ūdeni, jo karstais ūdens palielināja asiņošanu.

Seppuku izpilde bija atkarīga arī no ieņemamās pakāpes. Zemākās pakāpes samuraji varēja veikt rituālu tikai ieslodzījuma vietā, bet samuraji varēja to veikt ārā, visbiežāk dārzā. Pirms rituāla izpildes samurajiem vajadzēja veikt sagatavošanās darbus kā, piemēram, *seppuku*, kas tika veikti ārā - bija jāizrok bedre, kur ievietot galvu. Augstākās pakāpes samurajiem tika izklāts paklājs, kas veda uz rituāla veikšanas vietu. Lai slēptu asins traipus, rituāls notika uz sarkamniem paklājiem *tatami* (畳).³¹ Samuraji ļoti daudz asiņoja *seppuku* rituāla veikšanas laikā un citas krāsas paklājs nebūtu atkārtoti izmantots.

Viens no galvenajiem *seppuku* rituāla veikšanas elementiem ir zobens, kas ir apmēram 25 centimetrus garš.³² Lai varētu vieglāk pāršķelt vēderu, tam bija jābūt īsam, bet gadījumos, kad pārkāpums bija lielāks un tika nocirsta galva, izmantoja garāku zobenu.

Samurajam jau priekšlaicīgi bija jābūt sagatavotam apgērbam, ko vilkt *seppuku* laikā. Tas, protams, nenozīmē, ka samurajs tiks sodīts ar *seppuku* un jau gatavojas pašnāvības rituālam.

²⁸ Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 135.lpp.

²⁹ Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 131.lpp.

³⁰ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 2014, 35.lpp.

³¹ Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 125.lpp.

³² Ibid., 121.lpp.

Augstākās pakāpes pārstāvji rituāla laikā vilka *kami šimo* (上下; *kami shimo*)³³, kas varēja būt jebkādā krāsā, bet visbiežāk samuraji vilka zilo toņu krāsas *kami šimo*.

Samuraji ne tikai izpilda *seppuku* rituālu sev, bet var to vadīt citam un būt *kaišaku nin* (介錯人; *kaisyaku nin*)³⁴. Samurajam, veicot šo rituālu, bija jābūt emocionāli un fiziski sagatavotam. *Kaišaku nin* samurajam ir kā goda pienākums. Parasti to veica pieredzējušākie vai tie, kuri bija prasmīgi zobena pārvaldītāji. Samurajiem, kuri veic *kaišaku nin* pienākumu, bija jābūt pārliecinātam, ka process tiks veikts pareizi un bez sarežģījumiem, it īpaši tiem, kuri veica galvas nociršanu. Katram samurajam ir jābūt nocirst galvu ar vienu atvēzienu.

Seppuku rituāls, kurā samurajs uzšķērš sev vēderu, nav vienkāršs process. Samurajam vispirms jāpaklanās aculieciniekiem, kuri novero *seppuku* rituālu. Pēc tam viņš novelkt sev apģērba augšdaļu, paņēms zobenu kresajā rokā, tad pārcēla to labajā rokā. Uzšķēržot vēderu, zobens tiek iedurts vēderā, un tā asmens tiek virzīts no kreisās uz labo pusi 3 cm dziļumā un 16 cm garumā.³⁵ Parasti ar zobenu pāršķēļ vēderu virs nabas vai zem tās.

Ir daudzi *seppuku* rituāla veidi *ičimondži* (一文字; *ichimonji*) nozīmē viena horizontāla līnija.³⁶ Šī veida uzšķērdieni varēja būt arī pa diagonāli pāri visai rumpja daļai. Bieži vien samuraji vēlējās veikt divus krusteniskus griezumus, bet pirmais zobena dūriens parasti jau nogalināja samuraju.. Tādēļ šādos gadījumos samuraji veica *ičimodži*.³⁷

Džūmondži (十文字; *jumonji*) ir divi krusteniski veikti griezumi.³⁸ Parasti pirmais horizontālais griezumus bija seklāks, lai samurajam pirms nāves būtu laiks veikt otru vertikālu griezumus. Ir divi *džūmondži* veidi, *kagi džūmondži* (鍵十文字; *kagi jumoji*) un *migi-džūmondži* (右十文字; *migi-jumoji*). *Kagi džūmondži* tiek sākumā veikts ar kreiso roku, griežot no kreisās uz labo pusi, un, pārņemot zobenu labajā rokā, samurajs griež no labās uz kreiso pusi.³⁹ *Migi džūmondži* ir uzšķēršana no kreisās uz labo pusi un, neizvelkot zobenu no miesas, maina virzienu pa diagonāli uz kreiso pusi.

Hačimodži (八文字; *hachimoji*) ir divas vertikālas līnijas griezumi.⁴⁰ Parasti šīs divas vertikālās līnijas veido hieroglifu astoņi jeb *hači* (八; *hachi*). *Sanmodži* (三文字; *sanmoji*) ir uz

³³ Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 120.lpp.

³⁴ Ibid., 123.lpp.

³⁵ Ibid., 126.lpp.

³⁶ Ibid., 132.lpp.

³⁷ Ibid., 134.lpp.

³⁸ Ibid., 134.lpp.

³⁹ Ibid., 135.lpp.

⁴⁰ Ibid., 135.lpp.

vēdera trīs horizontālas līnijas griezumī ar zobenu. Samuraji, kuri ir spējuši veikt trīs vai vairāk griezumus veicot *seppuku* laikā, tika sabiedrībā vairāk cienīti un godāti pēc nāves.

Samuraju *seppuku* rituāli iedalās gan pēc iemesliem, gan pēc veidiem. *Oi-bara* (追い腹) no japāņu valodas nozīmē “sekojot ar vēderu”.⁴¹ *Oi-bara* tika veikta, kad samurajs vēlējās sekot līdzī mirušam saimniekam.

Tači-bara (立腹; *tachi-bara*) ir *seppuku* rituāls, kuru veic stāvot kājās.⁴² *Seppuku* rituāli notika ne tikai stāvus, bet arī sēdus stāvoklī. *Kanši* (敢死; *kashi*) ir *seppuku* rituāla veids, kur samurajs veic pašnāvību, protestējot pret kāda rīcību. Parasti tas bija saistīts ar politiku vai protests pret kādu lēmumu. Vēl viens no veidiem ir *kage bara* (影腹), kad samurajs slepus uzšķērš sev vēderu un apslēpj savu brūci ar jostu, lai vēlāk pasniegtu to kā dramatisku notikumu.⁴³

Vēl viens no pašnāvības rituāla veidiem ir *seppuku* veikšana kā slepkavība.⁴⁴ Samurajs veic *seppuku* rituāla pašnāvību ar ļaunu nodomu, lai kāda cita persona tiktu apsūdzēta viņa nāvē un šai personai kā sods būtu jāveic *seppuku* pašnāvības rituāls.

Seppuku rituāla veikšanai dažkārt iemesls bija depresija, nabadzība vai vientulība.⁴⁵ Tajā pašā laikā samurajs vēlējās nomirt ar cieņu un godu.

Džūmondži-giri (十文字切り; *jumonji-giri*) ir pašnāvības rituāls, kuru samurajs veica viens pats.⁴⁶ Atšķirībā no *seppuku*, kur tika veikts horizontāls griezumus vēderā, *džūmondži-giri* rituālā samurajs ar zobenu veica vertikālu griezumumu. Samurajs mirstot aizklāja ar rokām seju.

Samuraju *seppuku* rituāls ir cieši saistīts ar *bušidō* goda kodeksu. Samuraju goda kodeks nosaka, ka samurajiem ir jābūt lojāliel saviem saimniekiem un jāpilda savi pienākumi. Kad saimnieks mira dabiskā nāvē, samurajs, izrādot godu un zīņu savam saimniekam, veica *seppuku* rituālu.

Pašnāvības rituāls tika veikts, lai samurajs pierādītu savu godu un cieņu, kas ir arī iemesls kāpēc *seppuku* notiek ar aculiecinieku klātbūtnē.

⁴¹ Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 135.lpp.

⁴² Ibid., 136.lpp.

⁴³ Ibid., 138.lpp.

⁴⁴ Ibid., 139.lpp.

⁴⁵ Ibid., 139.lpp.

⁴⁶ Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 31.lpp.

1.2. Pašupurēšanās tradicionālajā Austrumāzijā

Austrumāzijā liela daļa rituālu un tradīciju, it īpaši saistībā ar pašupurēšanos, bija saistīta ar filosofijas ideoloģijām, kuras tiks paskaidrotas apakšnodaļās. Liela ietekme tradicionālās Ķīnas un Korejas sabiedrībā bija konfūcisma un budisma idejām.

1.2.1. Konfūcisms

Austrumāzijas kultūrā ir fiksēti pašnāvības un upurēšanas rituāli, kas ir saistīti ar reliģiskiem un filosofiskiem priekšstatiem par dzīvību un nāvi. Ķīnā un Korejā bija liela konfūcisma filosofija. Visvairāk Konfūcija filosofijas idejām ietekmējās un Ķīnā popularizēja Mendzi (孟子; *mengzi*), kurš bija arī Konfūcija students.

Konfūcisma filosofijā lielāka nozīme cilvēka dzīvē ir morālām vērtībām, nekā fiziskajām. Konfūcijs uzskatīja, ka ir tikai divi apstākļi, kuros cilvēks var un viņam pat vajaga izvēlēties nomirt cēlāku mērķu labā. Cilvēkam ir jāziedo savu dzīvību, lai saglabātu *ren* (仁) (cilvēcīgumu) un *ji* (義; *yi* (tasinīgumu), kas ir augsti vērtētas vērtības konfūcismā.⁴⁷

Mendzi skatījumā cilvēku dabai jeb *sjin* (興; *xing*) ir divi tagadējā “es” eksistences līmeņi, kas ir fizisks ķermenis un prāta-sirds daba, kas ir emocijas. Prāts *sjin* (心; *xin*)⁴⁸ ir galvenais orgāns, kas, Mendzi skatījumā, liek cilvēkam pārdomāt savu rīcību un izvedību un parāda attieksmi un rūpes pret citiem cilvēkiem. Cilvēkam ir jābūt līdzsvarā starp fizisko un emocionālo aspektu. *Ziji* (自己) (priekšstats par sevi) veido divi hieroglifi *zi* (自), kas nozīmē forma, un *dži* (己; *ji*), kas nozīmē “pats”.⁴⁹ *Zi* tiek skaidrota kā cilvēka aktīvās neatlaidības aspekta puse, spēja paļauties pašam uz sevi. *Dži* ir cilvēka “es”, kas atspoguļo paša pieņemto lēmumu cilvēka dzīve.

Konfūcismā pašizaugsme balstās uz sevis izpratni, ko sauc par *ksuišen* (修身; *xuishen*).⁵⁰ Sevis izprašanu cilvēks iemācās, balstoties uz savām mācībām, morālo spriešanu, kas arī attīsta cilvēka mijiedarbību ar pasauli.

⁴⁷ Kwong-Ioi Shun, and David B. Wong. *Confucian ethic. A comparative study of self, autonomy, and community*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 130.lpp.

⁴⁸ Bloom, Irene. *Mencius*, New York: Columbia University Press, 2009, xii.lpp.

⁴⁹ Kwong-Ioi Shun, and David B. Wong. *Confucian ethic. A comparative study of self, autonomy, and community*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 126.lpp.

⁵⁰ Ibid., 125.lpp.

Mendzi bija definējis sīkāk *ži* (志; *zhi*), ko tulko kā sevis pašizaugsme. Tā ir izvēle un lēmumi, kas jāveic, ņemot vērā realitāti un ideālo vērtību.⁵¹ *Ži* ir ne tikai lēmumi un izvēle, bet gan arī nākotnes iespējas, kas var būt balstītas uz sevis izpratni un pasaules un dabas mijiedarbību. Cilvēkam lēmumi jāpieņem katru dienu, saglabājot mieru un nosvērtību pat riskantās situācijās.

Mendzi skatījumā brīvas gribas cilvēks ir tas, kuru nevar ietekmēt ne bagātība, ne statuss. Cilvēks, kura dzīve ir bez iemesla un dzīves taisnības, vēlas nomirt cēlāku mērķu labā.⁵² Mendzi uzskata, ka dzīvība ir jāspej upurēt taisnības labā:

“Es ilgojos pēc dzīves un arī pēc dzīves, un arī pēc taisnības. Ja man abiem (dzīves un taisnības) nevar būt, es atteikšos no dzīves un pieņemšu taisnību. Ir taisnība, ka es vēlos dzīvi, bet ir kaut kas, ko es vēlos vairāk nekā dzīve, un tāpēc es nedarīšu kaut ko negodīgu, lai turētos pie tā. Es nicinu nāvi, bet ir kaut kas, ko es nicinu vēl vairāk nekā nāvi, un tāpēc ir dažas briesmas, no kurām es nevaru izvairīties. Ja kāda no cilvēka vēlmēm nebija lielāka par dzīvi, tad kāpēc viņam nevajadzētu darīt neko nepieciešamu, lai turētos pie dzīves? Ja starp tām lietām, kuras viņš nicinājis, nebija neviena lielāka par nāvi, kāpēc viņam nevajadzētu darīt visu, kas viņam bija jādara, lai izvarītos no briesmām?”⁵³

Kā Mendzi skaidri bija norādījis, ja cilvēks nevar iegūt visu, tad noteikti ziedojumi ir jāveic, pat ja tā ir paša cilvēka nāve par augstāku patiesību. Mendzi dzīvi un taisnību bija metaforiski salīdzinājis ar zivi un lāča ķepu. Zivs jeb dzīvība ir trausla, kas veic savu ceļojumu, lai izdzīvotu un izvairītos no briesmām. Bet lāča ķepas metaforiski atklāj sava ienaidnieka nāvi, kur ienaidnieka dzīve ir zivs.

Nāve un pašnāvības ir cieši saistītas ar paradīzi un pēcnāves dzīvi. Mendzi uzskatīja, ka paradīze rada ierobežojumus cilvēka labai dabi.⁵⁴ Cilvēka liktenis ir jau visu izlēmis viņu vietā, tādējādi cilvēkam vajaga būt harmonijā ar sevi un dabu un pozitīvam, un būt saskaņā ar dabisko kārtību:

“Visam ir liktenis, tomēr jāievēro un jāpieņem tikai tas, kas ir piemērots sev. Tāpēc tas, kurš zina likteni, nestāv zem sienas, kura draud sabrukt. Nomirt savas ceļa laikā ir pareizs liktenis, bet mirt brīnumos un važās nav piemērots liktenis.”

Kā jau Mendzi minēja, ka nomirt goda vārdā ir pareizākais, ko var izdarīt. Ceļš citātā minēts kā cilvēka dzīves ceļš.

⁵¹ Kwong-Ioi Shun, and David B.Wong. *Confucian ethic. A comparative study of self, autonomy, and community*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 131.lpp.

⁵² Kwong-Ioi Shun, and David B.Wong. *Confucian ethic. A comparative study of self, autonomy, and community*, 135.lpp.

⁵³ Bloom, Irene. *Mencius*, New York: Columbia University Press, 2009, 123.lpp.

⁵⁴ *Ibid.*, xvii.lpp.

Konfūcisma filosofija ne tikai ietekmēja vīriešu tieksmi veikt pašnāvību, bet arī sieviešu vidū. Ķīnā Ming-Qing perioda laikā attīstījās šķīstības kults, kurš godināja sieviešu tīrības un mocekļības tikumu.⁵⁵ Tīrības tikums bija pilnīga uzticība savam vīram. Mocekļība izpaudās tā, ka sievietei bija jābūt līdz nāvei uzticīgai savam vīram. Bieži vien preccētas sievietes pēc vīra nāves, lai saglabātu godu un uzticību savam vīram, veica pašnāvību⁵⁶ Sieviešu radniekiem pēc viņu nāves tika atļauts uzcwelts viņām piemiņas arku. Sabiedrības vidū šīs sievietes tika minētas ar augstu morālu stāju. Šāda veida pašnāvības tika uzskatītas kā skaista paraža.

Mendzi, atklājot sievas un vīra attiecības, izmantoja jēdzienu atšķirība jeb *bie* (別).⁵⁷ Atšķirības ir starp sievietes un vīrieša lomu ģimenē un sabiedrībā. Parasti vīrietis nodarbojās ar jautājumu risināšanu ārpus ģimenes, un sieviete risina problēmas ģimenē, bet vīram vienmēr ir sava autoratīva teikšana ģimenes lietās.⁵⁸

Konfūcismā ģimenei ir liela nozīme, it īpaši saistībā ar lēmumu pieņemšanu, bet ģimenei nav autoratīva teikšana indivīda lēmumos. Ja cilvēks vēlas veikt pašnāvību kāda palīdzību, tad cilvēkam, kurš nolēmis veikt pašnāvību, jāapspriež pieņemtais lēmums ar ģimeni.⁵⁹

1.2.2. Budisms

Ne tikai konfūcisma idejas un filosofija bija nozīmīga Ķīnas sabiedrības vidū, bet arī nozīme bija budismam. Ķīnā liela nozīme ir mītiem un viens no tādiem ir par mitoloģisku ķīniešu valdnieks Šennong (神農; *shennong*)⁶⁰, kurš kļuva par dievību ķīniešu un vjetnamiešu tautas reliģijā un tiek godināts kā kultūras varonis minētajās valstīs. Sabiedrībā un kultūrā tiek uzskatīts, ka viņš iemācīja cilvēkiem agrigultūras pamatus. Šennong neuzskatīja, ka vardarbība un nepaklausība ir nosodoša, un nesadalīja sabiedrību kārtās.

Budisms Ķīnā ienāca Han (漢; *hàncháo*) dinastijas beigās (190-265). To sāka iepazīt Han Imperatora Min (漢明帝; *hàn míngdì*) laikā (58-75).⁶¹ Budisma ietekmi veicināja misionāri, kuri ceļoja, lai iegūtu budistu rakstus. Han Imperatora Huan (漢桓帝; *Hàn Huán Dì*) valdīšanas laikā

⁵⁵ Ko Dorothy, Haboush JaHyun Kim, and Piggott, Joan R. *Women and confucian culture in premodern China, Korea, and Japan*, New York: University of California Press, 2004, 220.lpp.

⁵⁶ *Ibid.*, 160.lpp.

⁵⁷ Kwong-Ioi Shun, and David B.Wong. *Confucian ethic. A comparative study of self, autonomy, and community*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 127.lpp.

⁵⁸ *Ibid.*, 128.lpp.

⁵⁹ *Ibid.*, 132.lpp.

⁶⁰ Hua-Chin, Huan. *Basic buddhism. Exploring buddhism and zen*. New York: Samuel Weiser, INC., 1997, 140.lpp.

⁶¹ *Ibid.*, 143.lpp.

(147-167)⁶² budistu mūki iztulkoja daudzus budistu rakstus ķīniešu valodā. Mūki no Indijas, lai skaidrāk iemācītu Ķīnas iedzīvotājiem budisma pamatus, vairākus gadus mācījās ķīniešu valodu. Ķīnas iedzīvotāju domāšanu un kultūru stipri ietekmēja konfūcisms. Budisma ietekme strauji pieauga. Apmēram simts gadu laikā arī Ķīnas inteļģence sāka pieņemt budismu.⁶³ Arī kari un ietekme politikā ļāva budismam ātrāk pārņemt cilvēku domāšanu.

Budismā pašnāvība atkarībā no situācijas un apstākļiem bija pieļaujama.⁶⁴ Ķīnā un Japānā bija ļoti izplatīta “tīras zemes” budisms. Tīrā zeme ir vieta, kur nokļūst pēc nāves un sasniedz savu galīgo pestīšanu.⁶⁵ Tā tika pārveidota un pilnībā noraidīja garīgo spēju nepieciešamību. *Amitābha* jeb *Amitajus* (阿彌陀佛; *amituofo*), kas nozīmē bezgalīgs dzīves ilgums, ir vispazīstamākā buda tīrās zemes budismā.⁶⁶ *Amitābhai* ir trīs sutras: *Sukhāvatīvyūha sūtra* (無量壽經; *Sukhāvatīvyūha sūtra*), kas nozīmē “bezgalīga dzīves sutra”, (佛說觀無量壽經; *Amitajurdyana sutra*), kas nozīmē “kontemplācijas⁶⁷ sutra” un (*Sukhāvatīvyūha sūtra*), kas nozīmē *Amitabha sutra*. Šīs trīs sutras atklāj budisma būtību pilnībā, kā arī tīro zemi sikāk. *Huijuan* (慧遠; *hui-yuan*) bija pirmais Ķīnas Tīrās zemes budisma skolas patriarhs.⁶⁸ Huijuan budisma skola ieviesa budisma reliģiskā gara un stila pamatus Ķīnā.

Budismā nāve un sevis pašnāvība bija atbalstāms, it īpaši Ķīnas kulturā. Budisms uzskata, ka cilvēkam vienmēr ir sava daļa negatīvā un agresīvā “es” un vardarbība ir pieļaujama.

Budisms pastāvēja arī Korejā, un tas visvairāk ietekmēja sabiedrību trīs karaļvalstu valdīšanas laikā. Šīs karaļvalstis bija Kogurjō (고구려; *Koguryō*), Silla (신라; *Silla*) and Paekče (백제; *Paekche*).⁶⁹ Kogurjō karaļvalsts bija pirmā karaļvalsts no trim, kuru budisma mācība sasniedza sabiedrību. Budistu mūki no Ķīnas 4. gadsimtā tika sūtīti uz Koreju⁷⁰, lai iepazīstinātu sabiedrību un valdnieku ar budismu, kā rezultātā vēlāk tika uzcelts pirmais budistu templis. Kogurjō karaļvalsts budistu mūki bija tas, kurš iepazīstināja Silla karaļvalsti ar budismu, bet tikai

⁶² Hua-Chin, Huan. *Basic buddhism. Exploring buddhism and zen*. New York: Samuel Weiser, INC., 1997, 144.lpp.

⁶³ Ibid., 145.lpp.

⁶⁴ Zimmermann, Michael. *Buddhism and violence*. Vol.2, Lubini: Lumbini international research institute, 2006, 48.lpp.

⁶⁵ Ibid., 48.lpp.

⁶⁶ Wen, Jun, *Amitabha and the pure land*, China, 2013, 4.lpp.

⁶⁷ Kontemplācija – ideālistiskajā filozofijā, reliģijā – intuitīva, emocionāli mistiska domas darbība, kas sasista apziņu ar garīgo esamību. (Skat. <https://tezaurs.lv/kontempl%C4%81cija>).

⁶⁸ Hua-Chin, Huan. *Basic buddhism. Exploring buddhism and zen*. New York: Samuel Weiser, INC., 1997, 195.lpp.

⁶⁹ Ibid., 206.lpp.

⁷⁰ Ibid., 206.lpp.

valdnieka Pophung (법흥왕; *Pophung*)⁷¹ valdīšanas laikā budisms Silla karaļvalsts laikā kļuva populārs sabiedrībā. Paekče karaļvastī indiešu budistu mūki iepazīstināja budismu valdnieku Čimnju (침류왕; *Chimnyu*)⁷² ar budismu, kurš pats arī vēlāk kļuva par budistu.

Korejas budisms tika pārņemts no Ķīnas un izpaudās vairāki budisma mācīšanās virzieni, piemēram, Huajan (华严宗; *huayan*) budisms, svēto rakstu mācības un arī “tīrās zemes” mācība.⁷³ Tīrās zemes mācība tāpat kā Ķīnā mācības pamats bija apgaismība un atdzimšana tīrajā zemē.

Ķīnā un Korejā ir ļoti līdzīga pašnāvību filosofija un lielākā ietekme ir saskatāma tieši caur konfucismu un budismu. Konfucisms ietekmēja arī Japānu un samuraju *seppuku* rituālu.

⁷¹ Hua-Chin, Huan. *Basic buddhism. Exploring buddhism and zen*. New York: Samuel Weiser, INC., 1997, 207.lpp.

⁷² *Ibid.*, 208.lpp.

⁷³ *Ibid.*, 209.lpp.

2. MODERNIZĀCIJAS LAIKA UZSKATI JAPĀNĀ

Ap 20. gadsimta sākumā pasaulē notika modernizācija, kas daudzos izraisīja apjukumu un pat radīja domas par dzīvi un nāvi.

Šajā nodaļā tiks izskaidrots kamikadzes fenomens modernizācijas laikā, kā arī pašnāvību iemesls Ķīnā un Korejā ap to laiku.

2.1. Modernā nacionālisma interpretācija Japānā

Japāna, piedzīvojot modernizāciju jeb Meidži restaurāciju (1866 – 1869), mēģināja stiprināt savas valsts patriotismu un ideoloģiju.

Šajā apakšnodaļā autore izskaidros politikas, mēdiju un valdības ietekmi uz sabiedrības un kamikadzes fenomena radīšanu japāņu sabiedriskajā domāšanā.

2.1.1. Politikas ietekme

Meidži perioda (1868 – 1912) sākumā valdība un Japānas sabiedrība tika virzīti uz modernizāciju. Šai laikā nevēlamās pagātnes simbolizēšanai sāka izmantot ķiršu ziedus kā Japānas simbolu.⁷⁴ Krītošās ķiršu ziedlapiņas apzīmēja karavīru upurus, kuri cīnījās, lai aizsargātu Imperatoru un valsti no ienaidniekiem. Sākumā ķiršu ziedi simbolizēja nacionālo kultūru. Periodā, kad notika modernizācija, tas kļuva par politiskā nacionālisma simbolu.⁷⁵ Un ķiršu ziedi sāka simbolizēt jauniešus, kurus izmantoja pašnāvības misijās.

Otrā pasaules kara laikā tika izmantoti trīs vīriešu pašnāvības veidu termini. Termins *kamikadze* (神風) ir “cilvēku lodes”. *Ohka* (桜花; *ouka*) nozīmē “ķiršu ziedu” raķetes, kas tika nomestas no lidmašīnas no noteikta attāluma no mērķa.⁷⁶ *Kaiten* (回天; *kaiten*) tulkojumā no japāņu valodas ir “pagriezt debesis”, kas biežāk tiek skaidrots kā “debesu gribas pagrieziens”. Otrā pasaules kara laikā Japānas Imperatora flote izmantoja terminu *kaiten* – cilvēku torpēda, kurš veic pašnāvību.

Termins *kamikaze* (神風) veido divi hieroglifi: *kami* (神) – nozīmē dievību, dievu, garu, *kaze* (風) – nozīmē vējš. Tādējādi *kamikaze* termins nozīmē dievišķīgs, garīgs vējš. Kamikadzes pilnais nosaukums ir *šinpūtokubetsukōgekitai* (神風特別攻撃隊; *shinputokubetsukōgekitai*) vai

⁷⁴ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002, 104.lpp.

⁷⁵ Ibid., 106.lpp.

⁷⁶ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 34.lpp.

saīsināti arī sauca par *tokkōtai* (特攻隊), kas tiešā tulkojumā nozīmē “*kamikazes* īpašā uzbrukuma vienība”. Kamikadzes pašnāvnieku specvienību lidotāji tika uzskatīti kā dievības, dievišķi, kas aizsargā valsti no iebrucējiem.

Pirms Otrā pasaules kara kamikadzes pašnāvnieku fenomēns bija sastopams jau 1274. un 1281. gadā, kad mongoļu iebrucēji vēlējās iekarot Japānas teritorijas.⁷⁷ Tādējādi Japāna arī tajā laikā izmantoja karavīrus pašnāvnieku misijās, kas iznīcināja mongoļu iebrucēju floti. Japānas uzvara pret mongoļu uzbrucējiem japāņu apziņā nostiprināja ideju par Japānas dievišķo izcelsmi, kā arī ticību sintoismam un garīgajai pasaulei. Japāņu karotāji, kuri izcēlās cīņā pret mongoļiem, tika pielīdzināti dieviem, *kami*.

1938. gada jūlijā Japāna okupēja Ķīnas austrumu daļu, kura bija ekonomiski visvairāk attīstītais reģions.⁷⁸ 1938. gada 3. novembrī premjerministrs Fumimaro Konoe (文麿科近衛) paziņoja par “Jaunās kārtības izveidošanu Austrumāzijā”, kam Amerika, Lielbritānija un Francija izrādīja savu neapmierinātību, nepiekrītot jaunai politiskai sistēmai Austrumāzijā. ASV valdība, izsakot savu neapmierinātību, 1939. gada jūlijā atcēla Amerika – Japānas tirdzniecības un kuģniecības līgumus, kas Japānas sabiedrībā radīja šoku. 1940. gadā Berlīnē tika parakstīts Trīspusējais pakts starp Japānu, Vāciju un Itāliju, izveidojot savu aliansi.⁷⁹ 1941. gada jūlijā Amerikā tika iesaldēti Japānas aktīvi. Japāna vēlējās atrisināt konfliktu ar Ameriku, bet Džordžs Vašingtons (*George Washington*) noraidīja priekšlikumus. ASV valsts sekretārs Kordels Halls (*Cordell Hall*) pieprasīja, lai Japāna atsakās no Mandžūrijas, Ķīnas teritorijas, kas bija Japānas kontrolē, un izstāties no Trīspusējā pakta.⁸⁰ Japāna neuzskatīja par iespējamu atcelt Trīspusējo paktu, līdz ar to viņiem nebija citas izvēles, kā sākt karu ar ASV. 7. decembrī simtiem Japānas lidmašīnas veica uzbrukumu uz ASV kuģiem Pērlhābora teritorijā.⁸¹

Japāna zaudēja iniciatīvu karā Klusā okeāna baseinā, kad 1942. gada jūnijā cieta sakāvi jūras kaujās pie Midvejas salām. Tajā pašā laikā ASV turpināja karu un kaujas ar panākumiem, un 1944. gada 15. jūlijā ASV karaspēks ieņēma Japānas armijas bāzi Saipanas salā. Laikā, kad notika uzbrukums Pērlhāborai, kamikadzes īpašā uzbrukuma vienība vēl nebija izveidota. To izveidoja 1944. gada oktobrī.⁸² Japāna sāka zaudēt iniciatīvu Klusā okeāna karā, jo lidmašīnas bija novecojušas, trūka rezerves daļu, degvielas, rūpniecības jauda salīdzinot ar sabiedrotajiem

⁷⁷Feldmanis, Inesis. *Brīvprātīgie nāvnieki Otrajā pasaules karā*. <http://lpra.vip.lv/navinieki.htm> [skatīts 26.04.2021].

⁷⁸ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 21.lpp.

⁷⁹ Ibid., 25.lpp.

⁸⁰ Ibid., 25.lpp.

⁸¹ Ibid., 27.lpp.

⁸² Ibid., 27.lpp.

samazinājās, kā arī japāņi bija zaudējuši karā daudz pieredzējušus pilotus un jaunus apmācīt nebija laika. Šie visi faktori noveda pie kamikadzes kaujinieku pašnāvnieku nepieciešamības (kaujās izmantot nāviniekus) rašanās. Cīņā pret ASV karakuģiem lietoja pašnāvnieku vadītus eksplodējošus kuterus, kuros parasti bija ievietota 120 kilogramus smagas bumbas. Karā japāņi izmantoja izmantoja minizemūdenes, vadāmās torpēdas ar cilvēku. “Cilvēku mīnas” – ūdenslīdējus, kurš peldēja pretī ienaidnieku kuģiem, lai piestiprinātu pie karakuģa kārti, kam bija jaudīgs lādiņš.

Pēc Japānas kara ministra ģenerāļa Hideki Todžo (東條英樹; *Hideki Tojo*) pavēles 1941. gada 8. janvārī visiem Japānas bruņoto spēku virsniekiem un vīriešiem tika izdalīts kaujas ētikas kodekss. Šis kaujas ētikas kodekss pauda *bušidō* ideju par godājamu pašnāvību.

Japānas aviācijas kapteinis Rikihei Inoguči (李騎兵 猪口; *Rikihei Inoguchi*) uzskatīja, ka kamikadzes jaunieši ir vienīgā Japānas cerība, lai sagrautu ienaidniekus un uzvarētu karā.⁸³ Šī ideja tika atbalstīta, un admirālis Takidžiro Oniši (大西 瀧治郎; *Takojiro Onishi*), kuru vēstures literatūrā parasti dēvē par “*kamikaze* tēvu”. Viņš bija lidojis ar visiem aviācijas lidmašīnas modeļiem, bija arī viens no pirmajiem cilvēkiem Japānā, kurš izlēca no lidmašīnas ar parašutu no liela augstuma. Admirālis Oniši bija jaunu inovāciju atbalstītājs, uzskatīja, ka jaunām tehnoloģijām jāmaina taktika. Viņš ieviesa kamikadzes uzbrukuma taktiku, kas bija lidmašīnu ietrikšanās ienaidnieku kuģos ar visu lidotāju.⁸⁴ Admirālis Oniši (尾西; *Onishi*) uzskatīja, ka uzbrukumos izmantot kamikadzes īpašās uzbrukuma vienības, ir vienīgais veids, kā uzvarēt. Sākumā admirālis Oniši šaubījās par savu ieviesto jauno uzbrukuma stratēģiju Otrā pasaules kara laikā.

Nāvinieku izmantošanas taktika kļuva ļoti izplatīta un populāra. Kara sākumā kamikadzes vienībās darbojās pieredzējuši lidotāji. Bet, kad karā bija ciesti lieli aviācijas lidmašīnu un cilvēkresursu un zaudējumi, ne ilgāk kā nedēļas laikā bija jāapmāca jauni brīvprātīgie pašnāvnieki, kuri papildinātu kamikadzes vienību rindas.⁸⁵

Japāņi visādi godāja nāviniekus, viņus uzskatot par varoņiem un dažādās vietās izkarot viņu portretus. Valstī pat veidojās bojāgājušo kults. Par Japānas pašnāvnieku varoni kļuva admirālis Masafumi Arima (正文有馬; *Masafumi Arima*), kurš bija angļu skolas izglītots virsnieks, un viņa ģimene bija konfūcisma piekritēji. Admirālis Arima uzbruka un krita kaujā

⁸³ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 33.lpp.

⁸⁴ *Ibid.*, 33.lpp.

⁸⁵ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 22.lpp.

1944. gada septembrī Manilā, Filipīnas ūdeņos. Šai laikā vēl nebija kamikadzes īpašā uzbrukuma vienības, bet tika godāti un cienīti karavīri, kuri cīnoties par savu valsti, ir gatavi atdot savu dzīvību tai. Viņš, nepaklausot virspavēlniecības rīkojumiem, vadīja savu lidmašīnu ar sprāgstvielu lādiņu līdz saskarei ar pretinieka lidmašīnu. Admirālis Arima tika paziņots par Japānas nacionālo kamikadzes varoni tikai dienu pēc oficiāli apstiprināta kamikadzes taktiku protokola.⁸⁶

Attīstoties Japānas militārajam spēkam, arī augstskolu programmās iekļāva militāro mācību. 1890. – 1945. gadam visās Japānas valsts skolās tā kļuva par obligātu mācību programmu sastāvdaļu.⁸⁷ Apliecinājums par apgūtu militāru apmācību kļuva par visas valsts morālās izglītības pamatu, kuram liels uzsvars bija uz nacionālās ētikas nozīmi, uzsverot valsts interešu pārkāpumu pār cilvēku individuālām interesēm. No 1924. gada visu vidusskolu skolēniem notika militāri treniņi, kurus vadīja armijas vadītāji.⁸⁸ Un no 1939. gada šos treniņus vadīja arī universitāšu studenti. Militārās apmācībās jaunieši stiprināja valsts patriotisma jūtas, mācījās būt gatavi ziedot savu dzīvību valsts labā jebkurā brīdī, trenēja disciplīnu, kārtību un prasmi ievērot valsts noteiktos likumus.

Japānā jauniešiem iespēja atlikt savu iesaukšanu valsts militārajā dienestā, kas ir pieci gadi koledžas studentiem un septiņi universitātes studentiem.⁸⁹ No 1939. gada militārā dienesta laiks tika samazināts, un 1943. gada septembrī tika pilnībā atcelts laika atlikšanas process jauniešiem. Jaunieši, kuri studēja inženierzinātnes, dabas zinātnes vai bija kādas veselības problēmas, militārajā dienestā netika iesaukti. Japānā jaunieši tika audzināti jau no mazotnes, ka jebkuram jauniešim ir jākalpo savai valstij un tautai.

Liela ietekme uz jauniešiem un pašas sabiedrības kopumā bija mēdijiem. Vietējie mēdiji aicināja jauniešus pievienoties pašnāvības misijās, sakot, ka viņu bojāejas gadījumā, jaunieši iegūs vietu Jasukuni (靖国; *yasukuni*) svētnīcā jeb *Jasukuni džindža* (靖国神社; *Yasukuni jinja*), kas nozīmē mierpilna valsts svētnīca. Japāņi ticēja, ka katra karavīra, kas atdevis dzīvību par dzimteni, dvēsele kļūs par *kami* un uzturēsies šai svētnīcā. Kamikadzes vienības jaunieši, atvadoties pirms došanās kaujā, pateica viens otram rituālu frāzi: “Tiksimies Jasukuni svētnīcā”.⁹⁰

⁸⁶ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 36.lpp.

⁸⁷ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 15.lpp.

⁸⁸ Ibid., 16.lpp.

⁸⁹ Ibid., 17.lpp.

⁹⁰ Ibid., 17.lpp.

1944. gada augustā pirmo reizi laikrakstā tika pieminēts par kamikadzes lidotājiem un to apmācību.⁹¹ Raksta autors aicināja visus vīriešu kārtas pārstāvjus pašupurēties dzimtenes labā, izpildīt savu nacionālo pienākumu. Laikrakstos tika popularizēti Japānas armijas “laimes stāsti”, kur tika cildināti armijas pašnāvnieku varoņi.⁹² Vietējo mediju uzdevums bija aģitēt jauniešus iestāties armijā un aizstāvēt savu valsti pret ienaidniekiem.

Japānas valdībai bija vēl viens ietekmes faktors uz jauniešiem. Japānas militārie spēki adaptēja no ķīniešu literatūras jaunu terminu, kas ir “saplīsusi kristāla bumba”. *Gyokusai* (玉砕; *gyokusai*) jeb “saplīsusī kristāla bumba”.⁹³ Kristāla bumba saplīst tūkstošiem sīkos gabaliņos, un Japānas militārā valdība izmantoja šo apzīmējumu kamikadzes vienību darbībai. Pašnāvnieku vienības lidotājiem bezizejas gadījumā, visai vienībai “skaisti jāsaplīst” ar masveida pašnāvību, ietriecoties ienaidnieku kuģos. Šī metafora pašnāvību raksturoja kā skaistu un neapprakstāmu procesu, kas bija spēcīga propaganda sabiedrība kara laikā.

Kaujā Filipīnas jūras baseinā amerikāņi kamikadzes vienību darbības rezultātā zaudēja daudz resursu, kas bija aviācijas bāzes kuģi, mīnu kuģi, transporta kuģi, līnijkuģi⁹⁴, kreiseri⁹⁵. Vēstures literatūrā var atrast datus, ka aptuveni 90 procenti no pašnāvnieku lidmašīnām notrieca jau gaisā.

2.1.2. Reliģijas un ideoloģiju ietekme

Japāņu sabiedrībai no pašas bērnības tiek mācīts, ka Imperators ir dievišķs un svarīga persona nācijas garīgajā nozīmē. *Tenno* (天皇; *tenno*) japāņu valodā nozīmē Japānas Imperators, debesu kungs.⁹⁶ Meidži restaurācijas laikā Imperators ieguva lielāku lomu Japānā un tās sabiedrībā. Meidži laika ietekmīgākie un bagātākie vīri un valdība radīja jaunu Imperatoru un imperatora sistēmu.⁹⁷ Imperators kļuva par “svētu un neaizskaramu”. Japānas sabiedrība Imperatoru uzskatīja par dievišķīgu un godināja viņu. Lai palielinātu Imperatora ietekmi un nozīmi, tika ieviests jauns jēdziens “Japānas ģimene”.⁹⁸ Japāņi mīl un ciena savu valsti tikpat

⁹¹ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 42.lpp

⁹² Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002, 112.lpp

⁹³ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002, 115.lpp

⁹⁴ Līnijkuģis – pasažieru vai kravas kuģis, kas kursē regulāri tikai pa noteikto maršrutu.

⁹⁵ Kreiseris – karakuģis pretinieka kuģu un piekrastes objektu iznīcināšanai, kuģu un desantu apsargāšanai.

⁹⁶ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 15.lpp

⁹⁷ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002, 98.lpp

⁹⁸ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 16.lpp

daudz, cik savus vecākus. Visa valsts ir kā viena liela ģimene un Imperatora dzimta ir ģimenes priekšgalā. Jaunam Imperatora statusam nebija pilnīga kontrole, Imperatora esamības mērķis bija kontrolēt Japānas valsts iekšējo kārtību un ārvalstu draudus. Kā arī Japānas sabiedrībā Imperators vairs nebija nemirstīgs, bet gan tika pielīdzināts parastam cilvēkam kā visi pārējie.⁹⁹

Imperatora simbols ir krizantēma, tauta ir uzlecošā saule un karavīri ir ķiršu ziedi un to pumpuri.¹⁰⁰ Izveidojot kamikadzes īpašās uzbrukuma vienības, ķiršu ziedu krītošās ziedlapiņas atveidoja kā krītošos kamikadzes lidmašīnās, izmantojot to kā metaforu. Budismā ir rituāls, kas attiecas uz ziedlapu kaisīšanu, slavējot Budu.¹⁰¹ Japānas militārais spēks pārveidoja šo rituālu un izmantoja, lai estetizētu kareivju nāvi kā izkaisītas ķiršu ziedlapiņas.

Japāņu kultūrā nāvei un sevis pašupurēšanai ir liela nozīme. Imperators ir pašā augšgalā, kas nozīmē, ka viņš ir valsts aizsargs, ģimenes galva, un armijnieki ir valsts un Imperatora bērni.¹⁰² Prefektūra¹⁰³ ir galvenais aizsardzības elements, kas aizsargā Japānas sabiedrību. Savstarpēji valsts ir emocionāla prefektūras reprezentācija. Japānas sabiedrības un armijas ideoloģija ir, ka viņiem jāklausa sava Imperatora norādījumiem, lai varētu pasargāt savu valsti un ģimenes no ienaidniekiem. Labestības kopienā atrodas ģimene un tuvākie, kas ir arī ģimenei tuvi cilvēki.¹⁰⁴ Katra kamikadzes karotāja ģimene bija piesaistīta pie valsts, tādējādi kamikadzes bieži izjuta lielāku atbildību pret savu ģimeni, nekā pret Imperatoru. Dzimtene simbolizē draudzības kopienu. Kamikadzes specvienības lidotāji varēja veikt kopīgu pašnāvību. Mirt kopā ar savu armijas biedru atvieglināja jaunietī raizes. Tādējādi brālības kopiena bija ideālais veids, lai nokļūtu uz ideālas brīvības zemi.

Imperatoram Šōva (昭和; *Shōwa*) bija nozīmīga loma kara vadīšanā. Imperators ieteica admirāļiem, kā vadīt uzbrukumus, bet nenoteica uzbrukuma taktiku.¹⁰⁵

Arī reliģijai ir liela nozīmē Japānas sabiedrībā un kultūrā. Vislielākā ietekme ir budismam un sintoismam. Termins *shintō* (神道; *shinto*) nozīmē 'dieva ceļš'.¹⁰⁶ Sintoisms ir balstīts uz dabas pielūgšanu, kur gars ir saredzams dzīvniekos, augos un pat arī kalnos, ūdenī, gaisā. Sintoismam ir

⁹⁹ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002, 100.lpp.

¹⁰⁰ Ibid., 111.lpp.

¹⁰¹ Ibid., 111.lpp.

¹⁰² 青木、秀夫、殉国と投企。特攻隊員の必死の構造、Institute on social theory and dynamics, 79.lpp.

¹⁰³ Prefektūra – administratīvi teritoriālā iedalījuma pamatvienība.

¹⁰⁴ 青木、秀夫、殉国と投企。特攻隊員の必死の構造、Institute on social theory and dynamics, 79.lpp.

¹⁰⁵ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 14.lpp.

¹⁰⁶ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 13.lpp.

arī savs redzējums par Japānas radīšanu. Saskaņā ar sintoisma mītiem Japānas salas tika radītas ar dievišķu izcelsmi, un Imperatora dzimta cēlusies no saules dievietes Amaterasu (天照)¹⁰⁷.

Saules dievietes Amaterasu kā sievietes dievietes nozīme sabiedrībā, it īpaši kamikadzes vīriešu starpā. Japānā tēva loma bija disciplinēt savus bērnus. Tēva lomas pārstāvji Japānā parasti ir skarbāki un sagaida sāncensību bērnu savā starpā. Mātes loma bija mīlēt un aizsargāt savu bērnu. Tieši šī iemesla dēļ kamikadzes vienības dalībnieki vienmēr pie sirds nēsāja savu tuvo sievietes bildes, nevis vīriešu.

Pēc Meidži atjaunošanas reformatori, izmantojot sintoisma ideoloģiju, stiprināja Japānas nacionālismu un strauji ieviesa ārvalstu idejas Japānā.¹⁰⁸ *Nihon seišin* (日本精神; *nihon seishin*) veido hieroglifi: *nihon* (日本) – nozīmē Japāna un *seišin* (精神; *seishin*) – nozīmē gars, dvēsele, prāts. Pats termins nozīmē “Japānas gars”. Modernizācijas laikā *nihon seišin* vajadzēja pārvarēt valsts pārmaiņas grūtības.¹⁰⁹ Meidži konstitūcijā ir teikts, ka Imperators ir neaizskarams un svēts, kura lineārā pēctecība netika pārtraukta nekad. Imperatoru Japānas sabiedrībai ir jāgodā un jāciena.

Budisms Japānā ir sadalīts daudzās doktrīnās, kas ir arī saskatāms jautājumā par pēcnāves dzīvi. Budismā ir reinkarnācijas, nirvāna un ideja par mirušajiem senčiem.¹¹⁰ Japānas budistu ideoloģija par pēcnāvi ir, ka mirušie gari kļūst par senčiem, gariem un aizsargā savu valsti. Tajā pašā mirklī budisms nepieņem pašnāvības kā nāves veidu.¹¹¹

Budismam, ienākot Japānā, priekšstati par pēcnāves dzīvi kļuva neskaidri, un mūsdienās Japānas reliģija satur pretrunīgus uzskatus par to. Pirms budisma ieviešanas Japānā tika uzskatīts, ka mirušo gari kļūst par *kami*, un tos pielūdz kā sargājošus senču garus.¹¹² Ideja par *kami* gariem Japānā palika nemainīga. Sintoismam nostiprinoties kā nacionālajai reliģijai, 1879. gadā mazinājās citu reliģiju nozīme. Meidži laikā tika iznīcinātas daudzas budistu ēkas un nolaupītās dārglietas.¹¹³ Pilsētās, kurās bija ļoti daudz budistu tempļu, daļa no tiem tika pārtaisīti par sintoisma svētnīcām.

¹⁰⁷ Amaterasu – Japāņu mitoloģijā un sintoismā – saules dieviete; mītiska Imperatoru dzimtas ciltsmāte.

¹⁰⁸ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 13.lpp.

¹⁰⁹ Christopher Goto-Jones, *The way of revering the emperor: Imperial philosophy and bushido in modern Japan*, 23.lpp.

¹¹⁰ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 15.lpp.

¹¹¹ Ibid., 15.lpp.

¹¹² Ibid., 14.lpp.

¹¹³ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002, 105.lpp.

Kristiešiem bija savas ideālisma idejas kā radīt utopiju uz zemes, veidojot sabiedrību, kuras pamatā ir brīvība, vienlīdzība un brālība savā starpā. Ar kamikadzes pašnāvnieku vienības lidotāju vidū bija daudz kristiešu, par ko atklāti nerunājot un neatklājot savas Bībeles esamību.¹¹⁴

Liela ietekme Japānā bija arī komunisma idejām, kuras sāka izplatīties, sākot ar 1930. gados. Visizplatītākais bija marksisms, īpaši Ļeņina ideoloģija.¹¹⁵ Vladimirs Uljanovs Ļeņins (Владимир Ильич Ленин) bija sarakstījis daudzas marksisma ideoloģiskas grāmatas. Laikā, kad komunisma idejas izplatījās Japānā, tieši Ļeņina grāmatas tika propagandētas Japānā. Marksismam bija ietekme uz sabiedrību, it īpaši universitāšu studentiem, akadēmiķiem un intelektuāliem liberāļiem, kas Japānā bija visa Otrā pasaules kara laikā līdz pat 1980. gadam. Marksisma idejas, lai apvienotu strādniekus, armijas jauniešiem bija veids, kā iznīcināt kapitālismu, stiprināt patriotisma ideju. Marksisms atbalstīja arī romantismu kā kustību pret kapitālismu, konkurētspējīgu individuālismu. Japānā romantisms kļuva par daļu no cīņas par modernizācijas apturēšanu.

Japānas sabiedrības domāšanu ietekmēja arī citas ideoloģijas. Kultūra un reliģija rada cilvēkos harmoniju sevī, tikmēr komunisma ideoloģija propagandēja pilnīgu kontroli pār cilvēku. Valdība izmantoja komunismu ideoloģiju un reliģiju, lai sabiedrībā propagandētu patriotismu, izmainot uzskatus par dzīvi un nāvi. Tādējādi arī mainot sabiedrības uzskatus par pašnāvību kā labu un godājamu dzīvības pārtaukšanu.

2.2. Kamikadzes uzskati par pašnāvību

Daudzi jaunieši, kuri pieteicās vai tika iesaukti armijā un īpašajā uzbrukuma vienībā, rakstīja dienasgrāmatas, vēstules un poēmas, kas atspoguļoja pašu jauniešu izjūtas un domas. Daudzi kamikadzes vienību lidotāji rakstīja arī dzeju, tā liriskāk izpaužot savas izjūtas.

Šajā apakšnodaļā autore apskatīs, kā jaunieši kļuva par kamikadzes lidotājiem un kādi uzdevumi viņiem bija jāveic.

¹¹⁴ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze Diaries: Reflections of Japanese Student Soldiers*. Chicago: University of Chicago Press, 2006, 20.lpp.

¹¹⁵ Ibid., 18.lpp.

2.2.1. Lidotāju misijas sagatavošanās un pašnāvība

Kad tika izsludināti pieteikšanās brīvprātīgajās kamikadzes vienībās, pieteicās daudz vairāk jauniešu, nekā bija lidmašīnu.¹¹⁶ Daudz bija humanitāro un juridisko zinātņu studenti. Salīdzinoši maz pieteicās militārās akadēmijas absolventu.

Lai kļūtu par kamikadzes vienības dalībnieku, bija jābūt jaunam, modram un dedzīgam, lai varētu sakaut savus pretiniekus.¹¹⁷ Kara gaitā brīvprātīgo atlases kritēriji mainījās. Sākumā tika atlasīti tikai labi apmācīti kaujas lidotāji.¹¹⁸ Palielinoties kara spriedzei, pieauga nepieciešamība pēc kamikadzes vienības kaujiniekiem. Brīvprātīgo atlases kritēriji kļuva pielaidīgāki. Kamikadzes kaujinieku vienībā tika uzņemti jaunieši, kuriem bija vismaz pamatskolas izglītība.¹¹⁹ Tika izvēlēti arī mazāk pieredzējušie lidotāji, bet šo lidotāju iespējas izdzīvot un veiksmīgi trāpīt ienaidnieka kuģiem bija maza.¹²⁰ Sākumā kamikadzes vienības karavīru uzdevums bija nesteigties ar triekšanos pretinieka lidmašīnā. Ja nebija atbilstoša situācija, bija jāatgriežas karabāzē. Japānas armijai sāka pietrūkt lidmašīnām degviela, lai veiktu atgriešanos bāzē. Līdz ar to samazinājās izredzes izglābties. Japānas valdībai svarīgi bija glābt pieredzējušo lidotāju dzīvību, jo viņi tad bija spējīgi veikt šīs misijas atkārtoti un precīzi uzbrukt ienaidniekiem, saglabājot savu dzīvību. Līdz ar to tika izmantotas nepieredzējušu kaujinieku vienības šo uzdevumu veikšanai.

Meidži restaurācijas laikā tika veiktas izmaiņas arī militārajā nozarē un sabiedrības domāšanā. Armijā iesauktajiem zemnieku jauniešiem tika “iepotēta” samuraju dzīves filozofija.¹²¹ Samuraju kārtas ideāli bija viņu lojalitāte savam vasalim, kas tika interpretēts uz imperatoru un valsti, un to atdeve veikt sevis ziedošanu cēlāku mērķu labā. Šī ideoloģija atspoguļojas uz Sendžin Kun (戰陣訓; *Senjin Kun*), kas ir militārā rokasgrāmata karā.¹²² Rokasgrāmatā precīzi norādīts, kā nodarīt kaitējumu ienaidnieku kuģiem, ko darīt, ja nevar izvēlēties mērķi vai pirms lidojuma pārņēmis uztraukums.

Japānas bruņoto spēku apmācības bija striktas un nežēlīgas. Ikdienā, apmācību laikā, jauniešus fiziski nomocīja un piekāva, bet tas nebija kā soda veids, bet gan kā labs rakstura un

¹¹⁶ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 39.lpp.

¹¹⁷ Ibid., 34.lpp.

¹¹⁸ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 21.lpp.

¹¹⁹ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 36.lpp.

¹²⁰ Ibid., 35.lpp.

¹²¹ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 20.lpp.

¹²² Ibid., 20.lpp.

disciplīnas veidotājs.¹²³ Fiziska piekaušana pašiem jauniešiem bija kā sevis pierādīšana cik spēcīgi un izturīgi viņi ir. Tas ļāva jauniešiem visu savu agresiju un spēku izmantot uzbrukuma laikā.

Kairikugun keiricu (海陸軍系率) jeb Imperatora flotes un armijas militārais kodekss tika izdots 1872. gadā.¹²⁴ Kodekss noteica, ka padošanās, aizbēgšana un jebkura cita darbība, kas glābtu jaunieša dzīvību nenovēršamas sakāves situācijā, tiks sodīta ar nāvi (parasti jaunietis tika nošauts uz vietas). Tāpēc jaunieši baidījās izbēgt no iesaukšanas militārajā dienestā, jo arī jauniešu ģimenes bija briesmās. Gadījumā, ja jaunietis izvairās no valsts atbildības, jaunieša ģimene varēja būt mocīta, nogalināta. Tādējādi daudzi jaunieši pieteicās nevis lai aizsargātu savu valsti un Imperatoru, bet gan savu ģimeni no valsts valdības, vai arī citu iemeslu dēļ. Šādi noteikumi tika izveidoti, lai visa ģimene būtu atbildīga par iesauktā jaunieša rīcību. Šī situācija pastiprināja sabiedrības spiedienu uz karavīriem.

Kamikadzes vienību uzbrukumi bija stratēģiski pārdomāti, bet ne vienmēr ar veiksmīgu iznākumu. Lidotāji, kuru lidmašīnas tika notriektas uzbrukuma laikā, nevarēja zināt par uzbrukuma rezultātu. Japānas armijai bija ļoti daudz novecojušu lidmašīnu, un tās tika sūtītas kamikadzes vienību uzdevumu veikšanai.¹²⁵ Tādējādi novecojušās lidmašīnas iznīcināšana nebija liela resursu izšķērsana pašas valstij, bet bija lielāka iespēja, ka lidmašīna pati no sevis pārstās lidot uzbrukuma misijas laikā. Lidotāji, kuri pavadīja kamikadzes vienības kaujas misijā, ne vienmēr sniedza valdībai precīzu informāciju.¹²⁶ Bieži visa situācija tika novērota no attāluma, un tas lika domāt, ka ienaidnieku kuģi ir nogremdēti, bet patiesībā viss, kas bija saredzams, bija dūmu mākonis un lielie ūdens viļņi.

Daudzu jauniešu pēdējo vēstuļu saturs atklāj, ka viņi pieteicās cīnīties aiz mīlestības pret ģimeni, valsti un Imperatoru. Daudziem jauniešiem tika arī atteikts kļūt par kamikadzes vienību karotājiem, vai arī tika pārtraukts lidojums. Jaunieši, kuri kļuva par kamiakdzes īpašās uzbrukuma vienības karavīriem, bija pārliecināti, ka viņiem bija jāiznīcina ienaidnieks jebkuriem līdzekļiem un jābūt lepnam par to.¹²⁷ Pirms lidojuma viņus pārņēma svētlaieme. Jauniešus, kuri bija apmāti ar pašnāvnieku misiju, bieži mēdijos sauca par “trakiem” jeb *kičiga* (気違い; *kichigai*).¹²⁸

¹²³ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 20.lpp.

¹²⁴ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze Diaries: Reflections of Japanese Student Soldiers*. Chicago: University of Chicago Press, 2006, 4.lpp.

¹²⁵ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 6.lpp.

¹²⁶ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 43.lpp.

¹²⁷ Ibid., 40.lpp.

¹²⁸ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 25.lpp.

Pirms lidojuma jauniešiem tika rīkotas orgijas ar sieviešu vai jaunu meiteņu piedalīšanos. Pēdējo nakti jaunieši pavadīja, lietojot alkoholu un uzdzīvojot. Meitenes no tuvējiem ciematiem ar varu tika aizvestas uz aviācijas karabāzi, lai izklaidētu puisius.¹²⁹ Bija dažādi viedokļi par šo seksuālo izklaižu ietekmi uz kamikadzes vienību lidotājiem pirms operācijas veikšanas. Daudzi kamikadzes īpašās uzbrukuma vienības komandieri iedrošināja jauniešu seksuālās izpriecās, tomēr augstāka līmeņa amatpersonas uzskatīja, ka tas mazinās jauniešos doties uzdevuma izpildē un mirt. Arī treniņa laiku daudzi kamikadzes īpašās uzbrukuma vienības jaunieši pavadīja izklaidējoties un lietojot alkoholu, kas ietekmēja vēlmi doties pašnāvībā.

Kamikadzes apģērba atribūts bija baltas galvassegas.¹³⁰ Baltu galvassegu lietoja arī samuraju aprindās, kas apzīmēja, ka samurajs ir gatavs cīnīties līdz nāvei. Dažām baltajām galvassegām bija pa vidu uzzīmēts sarkans aplis, kas simbolizēja Japānas valsts karogu. *Hinomaru* (日の丸) japāņu valodā nozīmē “saules aplis”, jo Japānas atrašanās vieta Klusajā okeānā ļauj saskatīt iespaidīgu saulrietu austrumos virs jūras. Japānas karogu sauc par *nišōki* (日章旗; *nishōki*), kas nozīmē “Japānas (uzlecošās saules) karogs”. Tāpēc kamikadzes galvassegas vilkšana misijas laikā simbolizēja patriotismu un drošsirdību.

Jaunieši, kuri tika uzņemti kamikadzes īpašā uzbrukuma vienībā, zināja, ka, nokrītot kaujas laukā, viņi kļūs par *kami*, kuri būs daļa no Japānas nāciju aizbildņu gariem Jasukuni svētnīcā, Tokijā.¹³¹ Jasukuni svētnīca ir domāta arī vienkāršai tautai. Tur tiek izteikta cieņa Imperatoram. Sintoismā visi cilvēki kļūst par *eirei* (英霊) gariem, kuri ir Japānas valsts aizsargeņģeļi. Kamikadzes īpašo uzbrukumu vienību lidotāji ne tikai kļuva par *kami* gariem, bet arī viņus apbalvoja kā otrā ranga lidotājus, un ģimene ieguva tiesības uz paaugstinātu pensiju. Mirušo kamikadzes vienību lidotāju ģimenes saņēma titulu *homare no ie* (誉の家), kas nozīmēja “goda mājsaimniecība”.¹³²

Tā kā kamikadzes vienību lidotāji gāja bojā, lidmašīnai uzsprāgstot, tad ģimenei bieži vien nebija ko apglabāt.¹³³ Kamikadzes vienību jaunie lidotāji pirms uzdevuma veikšanas apgriezta savus nagus un matus.¹³⁴ Jaunieša mati un nagi tika aizsūtīti ģimenei, lai būtu ko apglabāt vai kremēt. Jaunieša pelni, kuri mira treniņa laikā tika ielikti urnā, un kāds no lidotājiem to paņēma līdz lidmašīnā, lai kremētu jaunietis kaut vai tā spētu piedalītiem kaujas misijā.

¹²⁹ Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 30.lpp.

¹³⁰ Ibid., 30.lpp.

¹³¹ Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 12.lpp.

¹³² Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 24.lpp.

¹³³ Ibid., 31.lpp.

¹³⁴ Ibid., 31.lpp.

2.2.2. Kamikadzes upurēšanās sajūtas pirms došanās nāvē

Katram lidotājam bija savs iemesls, kāpēc viņi pievienojās kamikadzes specvienībai un kā dēļ bija gatavi doties nāvē. Citi lidotāji bija gatavi mirt savas valsts, Imperatora vai ģimenes labā, bet citi izvēlējās tieši pašnāvībai. Laikrakstos tika publicētas slejas par kamikadzes specvienību lidotājiem. Arī mūsdienās vēl presē ir iespēja iepazīties ar pašnāvnieku specvienības dienējošo jauniešu vēstulēm, kurās paustas izjūtas, dodoties drošā nāvē.

Viens no jauniešiem, kurš izvēlējās dienēt kamikadzes specvienībā, bija Sasaki Hačirō (佐々木八郎; *Sasaki Hachirō*), kurš brīvprātīgi pieteicās kļūt par *tokkōtai* lidotāju 1945. gada 20. februārī.¹³⁵ Jaunietim bija tikai 22 gadi. *Išo* (遺書; *isho*) japāņu valodā nozīmē testaments, piezīme, ko ir atstājis miris cilvēks. Vienu no tādiem testamentiem pēc savas nāves bija atstājis Sasaki Hačirō, kas sastāvēja no viņa dienasgrāmatas, vēstulēm, poēmām un esejām.

Jaunietis piedzima vidējās klases trīs dēlu ģimenē. Jaunieša ģimene, īpaši tēvs, mēģināja dēlu atrunāt no iestāšanās kamikadzes specvienībā. Bet neveiksmīgi. Sasaki Hačirō, atšķirībā no viņa tēva, kurš bija kapitālisma piekritējs, bija savas valsts patriots. Militārisms¹³⁶ un ultranacionālisms¹³⁷ kļuva arvien ietekmīgāks sabiedrībā. Sasaki Hačiro uzskatīja, ka ir jāuzbrūk tiem, kuri pielūdz rietumu domāšanu, kas nevēlas rēķināties ar Japānu.

Sasaki Hačiro tiecās pēc tīrības un skaistuma dabā un idejās. Viņš bija dzīves jēgas meklējumos, veltot sevi lielākam mērķim, pārvarot egoismu.¹³⁸ Viņš uzskatīja, ka indivīdam pašam jāatbild par sava mērķa sasniegšanu, ka jādarbojas sabiedrības labā. Jaunietis neticēja imperiālās Japānas sistēmai un uzskatīja, ka ir jāiznīcina vecā sistēma, lai izveidotu valstī jaunu sistēmu. Sasaki Hačiro un daudzi citi jaunieši pašupurēšanos valsts labā uzskatīja kā vīrišķības izpausmi. Tieši tāpat kā daudzi citi jaunieši arī Sasaki Hačiro mēģināja sevi pārliecināt par sev upurēties cēlu mērķu labā, un jaunieša dzīvei vairs nav cita mērķa kā veltīt savu dzīvi tautai.¹³⁹

Hajaši Tadao (林忠夫; *Hayashi Tadao*), mācoties imperiālajā universitātē, izprata dzīves un nāves nozīmi. Piedaloties universitātes lekcijās, jaunietim tika paskaidrots, ka stoīķu skola uzskatīja nāvi kā dabisku parādību, ko nevar kontrolēt. Martīna Heidegera (*Martin Heidegger*)

¹³⁵ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze Diaries: Reflections of Japanese Student Soldiers*. Chicago: University of Chicago Press, 2006, 39.lpp.

¹³⁶ Militārisms – valsts politika, kurai raksturīga intensīva bruņošanās, lai stiprinātu militāro potenciālu; ideoloģija, kas attaisno militāra spēka lietošanu attiecībā pret citām valstīm.

¹³⁷ Ultranacionālisms – ideoloģija, nacionālisma forma, kurai ir raksturīga galēja izjūta un kas nodrošina vienas valsts vai vienas tautas interešu īstenošanu pretstatā visu pārējo interesēm.

¹³⁸ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze Diaries: Reflections of Japanese Student Soldiers*. Chicago: University of Chicago Press, 2006, 51.lpp.

¹³⁹ *Ibid.*, 63.lpp.

eksistenciālisms¹⁴⁰ uzskatīja, ka nāve ir atdzimšanas iespēja. Kā arī neviens neizbēgs no dzīves un nāves. Hajaši Tadao universitātes profesori skaidroja dzīvības un nāves mijiedarbību, un cilvēkam ir jādzīvo sava dzīve un jābūt gatavam upurēties jebkurā mirklī.¹⁴¹

1943. gada decembrī liels skaits studentu tika iesaukti Japānas armijā, un viens no tiem bija arī Hajaši Tadao. Lai kļūtu par lidotāju, jauniešiem bija jānodarbojas ar visiem fiziskajiem testiem, bet viņu attieksme pret militāro sfēru un karu sāka arvien vairāk mainīties. Jauniešiem uzskatīja, ka armija apslāpē individuālismu, kas lika justies jauniešiem vājam un bezspēcīgam.¹⁴² Tajā pašā laikā jauniešiem apbrīnoja japāņu marksistus un komunistus par viņu drosmi un garīgo pārliecību. Hajaši Tadao bija ar patriotisku nostāju, bet tajā pašā laikā, tieši tāpat kā daudzi citi jaunieši nesaskatīja nāvei jēgu. Jaunieša garīgās mokas pirms došanās nāvē atklāj viņu dienasgrāmatas un vēstules.

2.2.3. Kamikadzes fenomena atspoguļojums presē

Autore izvēlējās veikt analīzi par kamikadzes fenomena lidotājiem, balstoties uz *Asahi šimbun* (朝日新聞; *Asahi shimbun*) izdevumiem, jo šis laikraksts darbojās jau Otrā pasaules kara laikā, un arī mūsdienās ir viens no lielākajiem laikrakstiem Japānā. Kā arī *Asahi shimbun* ir sadarbības partneri ar mediju kompānijām ārpus Japānas un ir daļa no ANO Globālā Kompakta.

Asahi shimbun laikrakstā Otrā pasaules kara laikā bija daudzi raksti par kamikadzes specvienību jauniešiem lidotājiem, par viņu pievienošanos armijai un laimīgiem pašnāvības stāstiem. Mūsdienās presē arī sastopami raksti par kamikadzes specvienību lidotājiem, bet pilnīgi no citas perspektīvas. Ar savu draugu, kolēģu, Japānas universitātes studentu palīdzību, ieguvu piekļuvi pārī rakstiem. Lai gan rakstu skaits bija ierobežots un autore tiešā veidā nespēja veikt rakstu izvēli un atlasīti, tomēr šo avotu analīze ir svarīga darba oriģinalitātes pamatā. Šo *Asahi shimbun* laikrakstiem nav minēts laikraksta izdošanas numurs, jo to nevarēja salasīt no raksta, kas bija izveidots digitāli.

Autore analizēja četras slejas no *Asahi shimbun* laikraksta izdevumiem un *Kanologo* interneta laikraksta, un divas slejas no *New York Times* Amerikas izdevumu. Trīs slejas ir japāņu valodā. Viens slejas nosaukums 「東亜将来我が屍を礎とす」 (“Austrumāzijas nākotne balstās uz mūsu bojāgājušajiem”), otras - 「学徒出陣地元から特攻」 (“Vietējās apkaimes studenta

¹⁴⁰ Eksistenciālisms – filozofijas virziens, kas galveno uzmanību veltī tam, kā cilvēks kaut ko izlemj pasaulē, kura nav ar prātu izprotama; pievēršas tādām problēmām kā cilvēka eksistences jēga, viņa attiecības ar dzīvi un nāvi, gribas brīvība un determinisms u. c. (Skat. <https://tezaurs.lv/eksistenci%C4%81lisms:1>).

¹⁴¹ Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze Diaries: Reflections of Japanese Student Soldiers*. Chicago: University of Chicago Press, 2006, 81.lpp.

¹⁴² Ibid., 84.lpp.

dalība īpašajam uzbrukumam”). Trešā sleja ir 「神奈川新聞と戦争（74）1945年特攻は民族の「必然」」（“*Kagawana Shimbun* un karš (74) 1945. gads. Īpašais uzbrukums cilvēkiem ir “neizbēgams””) ir digitālā formātā. Ceturtā un piektā – ir angļu valodā no *New York Times* laikraksta “The end of the war stopped their flights” (“Kara beigas apturēja to (kamikadzes) lidojumus”) un “To meet the kamikaze” (“Satikt kamikadzi”). Jāpiebilst, ka nebienam no šiem rakstiem nav norādīts autors.

Analizējot laikrakstu *Asahi shimbun* un *Kanoloco* slejas, autore atlasīja galvenās tēmas analīzei: 1) propaganda; 2) pašnāvība kā varoņdarbs; 3) izbēgšana no nāves.

Laikrakstā *Asahi shimbun* pirmā sleja 「東亜将来我が屍を礎とす」（“Austrumāzijas nākotne balstās uz mūsu bojāgājušajiem”) satur arī apakšvirsrakstus, ataino minētās tēmas. “Atrastas bijušā kamikadzes (specvienības) dalībnieka pašnāvības piezīme”; “Apturēja uzbrukumu, nomira pagājušajā gadā 95. gadu vecumā”; “Vēlāk dzīvē, demence¹⁴³, karš un realitāte”, kā apakšrakstā “Nakti pirms došanās kaujā” ir atspoguļotas lidotāja pēdējā piezīme pirms došanās uzbrukumā.

Asahi shimbun japāņu valodā rakstītā sleja “Mēs liksim bojāgājušo pamatus nākotnē” iesākas ar pirmo apakšvirsrakstu 「元特攻隊員の遺書見つかる」（“Atrasta bijušā kamikadzes dalībnieka pašnāvības piezīme”), kur tiek stāstīts par bijušo īpašās uzbrukuma vienības *kamikaze* dalībnieku Sumio Nakagava (中川澄夫; *Sumio Nakagawa*), kurš nomira 95. gadu vecumā jūnijā.¹⁴⁴ Neilgi pirms pašnāvības izlidojuma viņš uzrakstīja pēdējās piezīmes. Tās tika atrastas viņa mājās. Pēc kara Sumio Nakagava nekad īsti nerunāja par īpašo uzbrukuma vienību. Turpmākos gadus līdz mūža beigām viņš pavadīja noslēgti.

Šajā rakstā tiek atklāta Sumio Nakagava biogrāfija. Viņš ir pabeidzis Sarkanās čūskas lidojuma apmācību un mācījies par pilotu.. Sumio Nakagava pievienojās armijai 1943. gadā un tika norīkots Vonsan (원산시; *Wonsan*) pilsētas gaisa spēkos Ziemeļkorejā. Apmēram tajā pašā laikā flote izveidoja kamikadzes īpašo uzbrukumu specvienību un uzsāka uzbrukumu ienaidnieku kuģiem. Daudzi Sumio Nakagavas klasesbiedri tika iesaistīti arī īpašās politiskajās kampaņās, un nekad vairs neatgriezās atpakaļ mājās.

¹⁴³ Demence – dzīves laika iegūta plānprātība, kuras cēlonis ir smadzeņu bojājumi vai slimības. (Skat. <https://tezaurs.lv/demence>).

¹⁴⁴ Tōa shōrai wa ga shikibane wo ishizuetosu 「東亜将来我が屍を礎とす」. *Asahi Shimbun*, 22.02.2019. Pielikums pie *Asahi Shimbun* rīta laidiena. p. 25.

Laikraksta slejā ir iespēja iepazīties arī ar piezīmēm, kurās Nakagava raksta par Japānas armijas gaidāmo uzvaru un ir gatavs nomirt savas tautas labā. Pēc Sumio Nakagavas uzskatiem, viņš ir nodzīvojis ilgu dzīvi, izmācoties un strādājot, tāpēc viņš bija gatavs nomirt. Pēc kara viņš pameta armiju un tirgoja tējas un savus veidotos albumus.

Otrais raksts “Vietējās apkaimes studenta dalība īpašajam uzbrukumam”, kurā tieši tāpat kā pirmajā rakstā ir arī ievietotas pēdējā kamikadzes specvienības biedra Takamaru Šigenobu (重信鷹丸; *Takamaru Shigenobu*) pēdējās piezīmes pirms uzbrukuma. Jaunietis pirms iesaukšanas vienībā bija literatūras programmas students Kioto pilsētas universitātē. Takamaru Šigenobu tieši tāpat kā viņa biedri pieteicās armijai uzreiz. Takamaru Šigenobu savas pēdējās piezīmes un vēstules 30 vārdu apjomā dienasgrāmatā bija veicis 27. maijā 50 minūtes pirms došanās pašnāvnieku vienības uzdevumā.¹⁴⁵ Šais piezīmes viņš min, ka viņš lepojas, ka dodas cēlā nāvē kā kamikadzes specvienības lidotājs:

“Pēc 50 minūtēm es miršu. Tagad ir nevainības mēnesis. Paldies visiem par savu laipnību un ar dievu. ...Kā kamikadzes īpašās uzbrukuma vienības loceklis mani svētīja ar vislabāko iespējamo nāvi zēnam, kurš dzīvoja impērijas pilī. Lūdzu piedodiet mani. Lūdzu, smaidot piedodiet manu iepriekšējo nelaimi.”¹⁴⁶

Šajā rakstā ir stāstīts par laiku, kad Takamaru Šigenobu bija universitātes students, kurš neatbalstīja valdības uzskatus. Takamaru Šigenobu vecumdienās intervijas laikā izteica, ka neatkarīgi no tā, kā cilvēks mirst un kāda mērķa labā, cilvēkam ir bail no nāves un pašnāvības veikšanas:

“Tas ir citādi padarīt to par aizkustinošu stāstu par ģimenes mīlestību. Karā ir biedējoši nomirt, neatkarīgi no tā, vai tas ir īpašā uzbrukuma vienība vai gaisa uzbrukums. Tas atšķiras no tā, kāds tas ir tagad, bet es domāju, ka mums tas jāsaista pēc kara.”¹⁴⁷

Abi raksti satura ziņā ir līdzīgi, un abos atklātas bijušo kamikadzes vienību dalībnieku pēdējās sajūtas pirms došanās uzbrukumā. Abiem jauniešiem nebija bail mirt cēlu mērķu vārdā.

Kanaloco, digitālas versijas, japāņu valodā raksts ar nosaukumu “*Kagawana Shimbun* un karš (74) 1945”. gads. “īpašais uzbrukums cilvēkiem ir neizbēgams,” skaidro 1945. gada Jaunā gada laikraksta izdevuma sleju, kurā iekļauta Imperatora Šōva (昭和; *Shōwa*) runa. 1945.gada slejas galvenais virsraksts ir 「畏 (かしこ) し 天皇陛下の御精励」 (“Viņa majestātes Imperatora uzmundrinājums”). Tajā minēts arī par kara veiksmīgo rezultātu, kas bija meli, kuru

¹⁴⁵ 「学徒出陣地元から特攻」 Asahi Shimbun, 15.08.2015. Pielikums pie rīta laidiena. p. 27.

¹⁴⁶ Gakuto shutsujin jimoto kara tokkō 「学徒出陣地元から特攻」 Asahi Shimbun, 15.08.2015. Pielikums pie rīta laidiena. p. 27.

pamatā bija “galvenā štāba paziņojumi”.¹⁴⁸ Savā runā Imperators arī piemin un slavē kamikadzes specvienību lidotājus, kuri ziedoja savu dzīvību tautas labklājības labā.

Rakstā tiek īsi paskaidrots par Pērļharbora uzbrukumu un Šanhajas incidentu, kura laikā trīs pirmās pakāpes armijas dalībnieki uzbruka ienaidniekiem ar aizdedzinātām bumbām, ko vēlāk nosauca par “trīs cilvēku bumbas”. Tomēr īpašais uzbrukums, kas notika 1944. gada oktobrī Filipīnu frontē, atšķīrās no parastā uzbrukuma. Apstākļos, kad notika uzbrukumi ienaidniekiem, tika izveidots Jaungada dienas laikraksta izlaidums, kura virsraksts bija “Ieskriešanās īpašās uzbrukuma vienības 5.korpusa ienaidnieka flotē”. Nākamajā dienā 1945.gada 2. janvārī *Kaganawa Shimbun* pirmais prezidents Takusaburo Higuči (樋口宅三郎; *Takusaburo Higuchi*) paziņoja kolonnā, ka valstij ir jāizveido kamiakdzes īpašo uzbrukumu vienību.

New York Times raksts ar virsrakstu “Kara beigas apturēja to (kamikadzes) lidojumus”, kuram ir viena sleja ar nosaukumu “Japanese pilots balked at service as kamikazes” (“Japāņu piloti nobālēja dienestā kā kamikadzes”). Šī raksta sleja tika publicēta 1954. gada 7. septembrī, pāris dienas pēc Otrā pasaules kara beigām. Slejas rakstā stāstīts par 30. augusta notikumiem Japānas pilsētā Jokosuka (横須賀; *yokosuka*). Tiek minēts, ka Japānas kamikadzes specvienības uzbrukumi amerikāņu kara kuģiem kara pēdējos posmos atslāba, jo Japānas impērija nespēja pievilināt pietiekami daudz jauniešus pieteikties brīvprātīgi kamikadzes īpašajai uzbrukuma vienībai. Šo faktu izteica Hagime Oniši (尾西は極め; *Hagime Onishi*), kuram bija 32 gadi. Viņš bija hidroplāna pilots, kurš padevās un sveicināja amerikāņu jūras flotes, kad viņi nonāca Japānas jūras gaisa bāzē.¹⁴⁹

Rakstā tiek minēts, ka Hagime Oniši mācījās Renssealer politehniskajā institūtā Trojā, (Ņujorkā, Amerikā). Viņš uzskatīja, ka “dievišķai vējš” zaudēja savu nozīmi japāņu lidotāju vidū pēc sākotnējā garīgās un patriotiskās degsmes uzliesmojuma. Tieši pirms kara sākuma patriotisms un garīgais azarts bija nozīmīgs un palīdzēja.

Tikai neliela daļa no jauniešu, kuri iestājās kamikadzes vienībā, nokārtoja kvalifikācijas specpārbaudījumus, jo tie bija bīstami ļoti dzīvībai. Bieži vien treniņu laikā jaunieši varēja zaudēt

¹⁴⁸ Kanagawa shinbun to sensō (74) 1945-nen tokkō wa minzoku no “hitsuzen” 「神奈川新聞と戦争（74）1945年 特攻は民族の「必然」」. Kanaloco アーカイブス. <https://www.nishinippon.co.jp/item/n/521112/> [skatīts 31.03.2021.].

¹⁴⁹ The end of the war stopped their flights. – “The New York Times” 7.09.1945. <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1945/09/07/issue.html> [skatīts 26. 04.2021.].

savu dzīvību vai tikt smagi ievainoti. Japāņu lidotājs dalās atmiņās, ka praktiski neiespējami treniņu laikā bija nosēsties ar kaujas munīciju aprīkotām lidmašīnā 150 jūdžu ātrumā.

Daudzi nogrimušie tika nogalināti pirms viņi ieguva iespēju lidot kā “dievišķais vējš”.¹⁵⁰ No pieredzējušajiem lidotājiem daudzi nevēlējās dienēt kamikadzes vienībās, jo lielākā daļa no viņiem bija precējušies un viņiem bija bērni. Kamikadzes jaunieši toties bieži vien cīnījās un mira, aizsargājot savu ģimeni, jo viņiem nebija citas iespējas, kā izvairīties no došanās kaujās.

Otrs *New York times* raksts ar virsrakstu “Satikt kamikadzi”, kurš ir ar vienu sleju. Sleja sākas ar Japānas valdības sistēmu. Japāna ir atteikusies no rietumu civilizācijas idejas un pasaulei nav neko pretī devuši, neskatoties uz savu ilgo vēsturi.¹⁵¹ Visu savu resursu ieguldījumu Japāna ir ieguldījusi kara jomā, kas ir kamikadzes pašnāvnieku karotāji. Japāna nemainīs savu kara taktiku, kas novedīs uz nenovēšamu japāņu sakāvi. Raksts turpinās ar Amerikas pārliecību par saviem armijas spēku vienību uzvaras un izsmej cik vieglāk būtu iekarot Japānu bez kamikadzes pašnāvnieku vienībām.

Kamikadzes pašnāvnieki ir ne tikai ierocis, bet arī cilvēka ķermeni ar miesu un asinīm. Tāpēc kamikadzes kā cilvēks ir viegli ietekmējamas, kas vēlāk atspoguļojas viņu uzvedībā un rīcībā. Rakstā tiek minēts cik daudz apbrīno Japānas nācijas līderus, kuriem ir izdevies ieaudzināt savai tautai, ka vajaga pārvarēt baidīties no nāves. Bet ja ir tik viegli indoktrinēt¹⁵², tad arī viegli ir novirzīt mācīšanu citā virzienā. Ar šo ASV domā novirzīt Japānas iedzīvotāju ietekmi un idejas uz mazāk patriotisku fanātismu.

Kamikadzes vienības lidotāji bija propagandas fanātiķi, kas padarīja kamikadzes lidotāju kāds viņš bija. Daudzi noliegs, ka šis fanātisms ir japāņu sintoisma reliģija, kura pielūdz Japānas Imperatoru. Tā laika japāņu paaudzes, ar kuru ASV cīnījās, bija stingri iedibināta pārliecība, ka Japānas Imperators ir Dievs Japānā un visā pasaulē, un mirt Imperatora labā ir ne tikai lielākais gods, bet arī šīs dzīves galīgais papildījums, ka godājama nāve cīņā par Imperatoru ir ceļš uz mūžīgo dzīvi starp saviem biedriem. Japāņu cīņas motivācija Rietumu izpratnē pārsniedz patriotisma ideju un kļūva par reliģisku fanātismu.

Kara laikā tika publicēti daudzi raksti par kamikadzes lidotājiem, to varoņdarbiem, un arī propaganda, lai pievienotos armijai un cīnītos par savu valsti. Kamēr Japānas presē kamikadzes specvienības pašnāvniekus slavē un godā, Amerikas laikrakstos kamiakdzes pašnāvniekus redz

¹⁵⁰ The end of the war stopped their flights. – “The New York Times” 7.09.1945.

<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1945/09/07/issue.html> [skatīts 26. 04.2021.].

¹⁵¹ To meet the kamikaze. – “The New York Times” 14.06.1945.

<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1945/07/14/88257969.html?pageNumber=10> [skatīts 26.04.2021.].

¹⁵² Indoktrinēt – iemācīt (indivīdam vai grupai) nekritiski pieņemt uzskatu kopumu; mācīt kādu.

kā propogandas fanātiķus, kurus vada un ietekmē Japānas valdība. Mūsdienu Japānas presē vēl joprojām tiek pieminēts par bijušajiem kamikadzes lidotājiem un tiek analizētas jauniešu dienasgrāmatas no citas perspektīvas un arī aprakstot izdzīvojošo lidotāju dzīves stāstu pēc kara.

3. ZIEDOŠANĀS IDEJA AUSTRUMĀZIJĀ PIRMS MODERNIZĀCIJAS

Austrumāzijas valstī ir dažādi uzskati par ziedošanos. Šajā apakšnodaļā autore atklās Korejas un Ķīnas ziedošanās rituālus Japānas un Mandžūrijas iebrukumu Japānā un pirms modernizācijas laika. Pašupurēšanās ar godu Ķīnā un Korejā bija izteikta sieviešu vidū, kura iemesls bija lielā mērā iebrukumi valstī un tradicionālās kultūras domāšanas pārveidošana sabiedrības labā.

Autore 1. nodaļā apskatīs pašupurēšanās tradīcijas Korejā.

3.1 Koreja

Korejas valsts sabiedrība ir attīstījusies un pilnveidojusi savus uzskatus par dzīvību un nāvi. Tos ietekmējuši dažādi politiskie aspekti, kā arī lielo iebrukumu skaits Korejai. Koreja Čoson (朝鮮; *Choson*) dinastijas (1392 – 1897) laikā vadīja konfūcisma filozofijas idejas. Apmēram piecus gadsimtus tās ietekmēja sabiedrības domāšanu.

Koreja Čoson (朝鮮; *Choson*) dinastijas valdīšanas laikā piedzīvoja Japānas (1592 – 1598) un Mandžūrijas iebrukums (1627, 1636 – 1637).¹⁵³ Šie iebrukumi ietekmēja Korejas sabiedrības domāšanu, kā arī iemācīja, kā pasargāt sevi no iebrucējiem. Sievietes visvairāk cieta no iebrucēju varmācības. Iebrucēji bieži vien nolaupīja un izvaroja sievietes. Iebrukumus laikā sabiedrības augstākās kārtas sievietes tika atlasītas un ar kuģiem aizsūtītas uz Japānu.¹⁵⁴ Bija arī gadījumi, kad sieviete tika izvarota un atgriezta atpakaļ ģimenē. Laulības tikums bija pārkāpts un vīrietis, vīrs, viņu pameta. Apzinoties šo problēmu, Japānas uzbrukuma laikā, Korejas tiesa aizliedza šķirt laulību šādā gadījumā. Čoson laika konfūcija hierarhiskais pasaules redzējums paredzēja *jangban* (兩班; *yangban*) sabiedrības kārtai saglabāt tīras asinis.¹⁵⁵ Ja *jangban* ģimenes asinis vairs nav šķīstas, tad asinlīnija vairs nevar saglabāties.

Čoson valdībai pēc iebrukumiem bija jāsakaras ar valsts atjaunošanu. Sabiedrības augstākā kārta atzina uzvedību, kas atbilda konfūcisma ideālam. Tie, kuri uzvedās atbilstoši konfūcija ideālam, tika godināti, lai radītu ilūziju, ka cilvēki nesa lielu upurus. 1617. gadā tika

¹⁵³ Youngmin Kim, Michael J. Pettid. *Women and Confucianism in Chosŏn Korea. New perspectives*. Albany: State University of New York Press, 2011, 49.lpp.

¹⁵⁴ Ibid., 52.lpp.

¹⁵⁵ Ibid., 53.lpp.

pabeigts un izplatīts visā valstī *tongguk sinsok samgang haengsil* (東國新續三綱行實) “Jauna un paplašināta korejiešu rīcība attiecībā uz trim obligācijām” plāns.¹⁵⁶ Šis plāns tika izveidots, lai godinātu cilvēkus un tikumiskās vērtības. Plānā tika iekļauts cilvēku saraksts, kuri ir izrādījuši varonību un tikumību savā darbībā iebrukumu laikā. Plānā tika iekļautas arī sievietes, kuras tika godinātas dažādu iemeslu dēļ. Valsts iebrukumu laikā degradējās, un Korejas sabiedrība uzsvēra konfūcisma ideju piemērošanu ienaidnieka uzvarēšanai. Tās bija pašnāvības. Sieviešu svarīgākā īpašība bija uzticība un nelokāma vēlme sargāt savu un cilts asins šķīstību.

3.2 Ķīna

Vēlā Ming un agrajā Quing laikā atraitņu pašnāvības kļuva politiski nozīmīgas. Šai laikā atraitņu pašnāvības simbolizēja Ming dinastijas lojalitāti pret Mandžūrijas valsts spēkiem. Ming lojālistu pretošanās kustība notika pret Qing tiesu, kas notika saistībā ar atraitņu pašnāvībām. Qing Imperatora tiesa atkārtoti aizliedza atraitņu pašnāvības. Ming dinastijas beigās atraitnes statusu ieguva arī jaunas meitnes, kuras, saņemot ziņas par sava topošā vīra nāvi pirms laulībām, sāka savu dzīvi kā atraitne. Tas neizslēdza arī jaunās atraitnes pašnāvību.¹⁵⁷ Atraitņu pašnāvības kļuva populārākas, jo tas bija veids gan zemāko sabiedrības kārtu sievietēm, gan viņu ģimenēm, lai iegūtu godu un stāvokli sabiedrībā.

Quing dinastijas laikā atraitņu šķīstība kļuva kā kulta, reliģiska izpausme, kas pielūdza šķīstas atraitnes. Lai Imperators piešķirtu apbalvojumu, sievietes tika iedalītas trijās grupās: 1. grupa *dziefu* (節婦; *jiefu*), atraitnes statuss ir divdesmit gadu, sasniedzot piecdesmit gadu vecumu vai atraitnes statuss vismaz desmit gadus, ja viņas mirst pirms sasniedz piecdesmit gadu vecumu; 2. grupa *liefu* (烈婦), “drosmīga sieviete”, kura mirst, lai izvairītos no izvarošanas, vai kauna dēļ izdara pašnāvību pēc seksuālas vardarbības, vai mirst, lai izvairītos no piespiedu atkārtotas laulības; 3. grupa *džeņnu* (貞女; *zhennu*), tikumīgas meitenes pirms laulībām, kuras, saņemot ziņu par sava līgavaiņa nāvi, izdara pašnāvību vai paliek atraitnes vīra ģimenē.¹⁵⁸ Qing dinastijas laikā sieviešu ģimenēm tika piešķirts finansiālais atbalsts piemiņas arkas būvniecībai. Šķīstās sievietes, saņemot apliecinājumu par goda nopelniem, varēja pretendēt uz vietu galvaspilsētā

¹⁵⁶ Youngmin Kim, Michael J. Pettid. *Women and Confucianism in Chosŏn Korea. New perspectives*. Albany: State University of New York Press, 2011, 55.lpp.

¹⁵⁷ Li-Hsiang, Lisa Rosenlee. *Confucianism and women. A philosophical interpretation*, Albany: State University of New York press, 2006, 136.lpp.

¹⁵⁸ Ibid., 137.lpp.

uzbūvētajā dievbijības templī un vietējos rajonos, kur pavasara un rudens sezonu laikā pielūdza tikumiskas sievietes.

Palielinoties vēsturiskajos pierakstos, kurā reģistrēto sieviešu Ming un Qing dinastijas laikā, mainās arī vēsturiskā uztvere par to, kas ir “tikumīga sieviete” un kāda sievietes loma sabiedrībā.¹⁵⁹ Ming dinastijas laikā, Madžūriju iebrukuma laikā, kad Ķīna sāka zaudēt savu zemi, pieauga šaubas saistībā ar vīriešu politisko lojalitāti. Tajā pašā laikā arī paaugstinājās atraitnes šķīstība un pašnāvības. Politiskā saikne starp valdnieku un valdību tradicionāli tiek uzskatīts par paralēlu saikni starp vīru un sievu. Ming laikā sāka kļūst populāri kokgriezuma ilustrācijas, kurās viena no tēmām bija sievietes un atraitnes. Šīs ilustrācijas sekmēja vēstījuma izplatīšanu jaunām, neprecētām meitenēm un līgavām. Tikumīgas sievietes vizuālo attēlojumu veidoja arī dramatiska satura zīmējumi, kā, piemēram, atraitnes, kuras fiziski sev dara pāri. Šādas sievietes ilustrācijās bija daudz pievilcīgākas nekā gudras sievietes vai daiļrunīgas jaunas meitenes, kuras debatē par Imperatoru.

Nei (内) – *wai* (外) termins tiek bieži pielīdzināts savstarpēji starp pretrunīgām sfērām, ģimeni un valsti. Tas nozīmē, ka ir arī izteikta atdalīšana starp privāto un publisko, sievieti un vīrieti.¹⁶⁰ *Wai* apzīmēja vīriešu dzimumu pārstāvi, kur vīrietim jāiemācas sešas mākslas veidus, kanoniskos tekstus un apzinīgu uzvedību. Savukārt *nei* apzīmēja sieviešu kārtas pārstāvjus, kur sievietēm tiek mācīti sieviešu darbi kā aušana, vērpšana, izšūšana un ēdiena gatavošana upurēšanas ceremonijām, un pazemīgas sievas veidols.¹⁶¹ *Nei* apzīmē sadzīves sfēru, kurā, ieņemot mātes, sievas un meitas lomu, sieviete kļūst sabiedrībā atpazīstama sieviete. Ķīniešu radniecības sistēmā vienas un tās pašas sabiedrības kārtas sieviete un vīrietis ir vairāk līdzīgi viens otram sociālo privilēģiju ziņā.

Laulības mērķis bija saistīts ar cilts un senču pielūgšanas turpināšanu. Kā arī pati laulība gan vīrietim, gan sievietei sniedz iespēju ieņemt likumīgās sabiedrības lomas. Atraitne, kura nav precējusies vai neprecējusies, ieņem neviennozīmīgu vietu sabiedrības sistēmā un hierarhiskajā radniecības sistēmā, kas ir veidota uz laulības pamata. Sakarā ar vīriešu kārtas mantinieka nozīmi, atraitnes, it īpaši atraitnes bez bērniem, tika mudinātas atkārtoti apprecēties. Tajā pašā laikā, kopš *Han* (漢) dinastijas laika, mūža saikne starp vīru un sievu, ir atzīta par tikumu

¹⁵⁹ Li-Hsiang, Lisa Rosenlee. *Confucianism and women. A philosophical interpretation*, Albany: State University of New York press, 2006, 101.lpp.

¹⁶⁰ Li-Hsiang, Lisa Rosenlee. *Confucianism and women. A philosophical interpretation*, 69.lpp.

¹⁶¹ Li-Hsiang, Lisa Rosenlee. *Confucianism and women. A philosophical interpretation*, 82.lpp.

sabiedrībā. Ming un Qing agrīnajos periodos tika godinātas ne tikai atraitnes, bet arī pašnāvības darbības.

Ķīnas un Korejas stāvoklis pirms modernizācijas bija līdzīgs saistībā ar valstu iebrukumiem un to sabiedrības depresijas izvešanas risinājums. Abās valstīs notika šķīsto atraitņu godināšana, kas arī ir līdzīgs pēc pašnāvību godināšanas koncepta Japānā ar kamikadzēm, kur kamikadzes lidotājus godina un pielūdz pēc pašnāvības valsts labā. Šķīstās atraitnes arī veica pašnāvību valsts un savas ģimenes, vīra labā, aizsargājot un nobendējot savu ķermeni.

NOBEIGUMS

Japānas kultūras un sabiedrības uzskati par dzīvi un nāvi ir veidojušies, balstoties uz dažādiem faktoriem reliģijas, ideoloģijas un politiskajā sfērā. Japānas sabiedrībā pašnāvība tiek uztverta dažādi. Vienā gadījumā tā tiek slavināta, uzskatīta par cēlu rīcību. Tā pašnāvība tika uztverta Otrā pasaules kara laikā, kad Japāna uzbruka sabiedroto aliansei, šādā veidā paužot kā protestu pret sabiedroto izvirzītajiem nosacījumiem. Japāna nevēlējās izstāties no Trīspusējā pakta, ko parakstīja arī Vācija un Itālija. Japānas militārā vienība uzskatīja, ka kamikadzes pašnāvnieku specvienību lidotāji, kuri pašupurējas, ir vienīgais veids, kā Japāna var uzvarēt.

Kamikadze - cilvēks, kurš izšķiras par ārkārtīgi riskantu, neprātīgu rīcību; cilvēks, kurš izpilda cita gribu. Japāņu kareivji, kuri radīja kamikadzes fenomenu, bija jaunieši - pašnāvnieki, kuri izpildīja valdības uzdevumus, ziedojot gan brīvprātīgi, gan piespiedu kārtā savu dzīvību.

Kamikadzes vienības kaujiniekiem tika iepotēts, ka padoties un bēgt no ienaidnieka ir goda pārkāpums, nokļūšana gūstā bija pazemojums, kā arī briesmas. Kamikadzes vienību komandieri deklarēja, ka jaunieša, kurš nokļūs gūstā vai padosies, vai aizbēgs, ģimenes locekļi tiks sodīti.

Analizējot teorētisko literatūru, autore secināja, ka Japānas pašnāvības godināšana vai rīcība cēlāku mērķu labā bija sastopama arī tradicionālajā Japānas kultūrā, it īpaši samuraju kārtā. Samuraju kārtas pārstāvji ievēroja goda kodeksu, kur pašnāvības veikšana bija process, ko samuraji veica sava saimnieka labā, tā godinot viņu. Samuraju pašnāvības ideja un *busidō* princips tika interpretēta Otrā pasaules kara laikā.

Kamikadzes fenomena radītajā pašnāvības procesā jaunieši veic pašnāvību valsts labā, cēla mērķa vārdā.

Liela nozīme sabiedriskās domās ietekmēšanā Japānā bija sabiedriskajiem medijiem. Tie publicēja i rakstus par valsts stiprināšanu un aizstāvēšanu, kā arī vilināja dažādu jomu studējošos un strādājošos jauniešus pieteikties brīvprātīgi armijai. Preses slejās tika publicētas jauniešu dienasgrāmatas, pārdzīvojumi, dzejoļi un citi raksti, kur pausti sajūtas un pārdzīvojumi pirms pašnāvības lidojumiem. Presē varēja uzzināt arī kā notikuša apmācības, lai sagatavotos šiem pašnāvības lidojumiem. Tās atklāj arī jaunieši iekšējās sajūtas un parāda, ko pārdzīvojuši šie jaunieši. Daļa jauniešu bija gatavi pašupurēties un cīnīties par savu valsti brīvprātīgi, bet daļa nebija tam gatavi.

Valdība uzskatīja, ka visefektīvākais veids, kā iznīcināt ienaidnieku kuģus, ir pilotu pašnāvnieku uzbrukumi ienaidnieku armijas jūras un gaisa vienībām. Pašnāvnieki vadīja

lidmašīnas ar sprāgstošiem lādiņiem, līdz tās ietiecās pretinieku vienībās. Tādējādi izdzīvošana nebija iespējama.

Daudzu pašnāvnieku atvadu vēstules liecina, ka viņos dzīvs bijis samuraju gars un neatlaidība, lai cīnītos par valsti un Imperatoru. Samuraju *bušidō* kodeksa pamats par lojalitāti pret saimnieku, valsti, Imperatoru un nomirt tā vārdā, bija godājama.

Salīdzinot Japānas pašnāvības kultūras tradīcijas ar Ķīnas un Korejas tradīcijām, secināms, ka budisma un konfūcisma idejas ietekmēja šīs valstis, kur cilvēkam nebija jāuztraucas par nāvi un pašnāvības veikšanu, ja cilvēks ir šķīsts un dzīvo, ievērojot dažādus noteikumus. Konfūcismā cilvēkam ir jāveic pašnāvība, ja tā ir pareizākā rīcība cēlāku mērķu labā. Tajā pašā laikā pirms modernizācijas Ķīnā un Korejā notika iebrukumi valstī, kuru laikā mainījās sieviešu atraitņu loma sabiedrībā. Arī šai gadījumā atraitnes veica pašnāvības rituālus, lai saglabātu savu cieņu un godu. Secināms, ka Austrumāzijā tieši tāpat kā Japānā tika veiktas pašnāvības, kuras godināja. Kamikadzē pašnāvību fenomēns bija izteikts Japānā, bet līdzīga ideoloģija bija arī Ķīnā un Korejā.

Tajā pašā laikā senajā Ķīnā terminu nāve un tās būtību sabiedrībā pat pieminēt nav korekti. Nāvi sauc dažādos citos vārdos, lai nesauktu tieši par nāvi, kas bija ilgdzīvošanas ideāls. Kā arī pats Imperators cer iegūt fizisku nemirstību, kas arī ir pret nāves terminoloģiju. Ķīnā ir viens sakāmvārds: “nožēlojami dzīvot ir labāk nekā cildeni mirt”. Šis sakāmvārds perfekti attēlo kontrastu ar Japānas nāves un godinātas pašnāvības nozīmi. Kamēr Japānā mirt valsts un Imperatora labā ir cienījama darbība, Ķīnā tas ir tieši pretēji.

Darba nobeigumā autore secina, ka darba izvirzītais mērķis ir sasniegts, analizējot laikrakstos sniegto informāciju no kamikadzē pašnāvnieku specvienību lidotāju dienasgrāmatām un atvadu vēstulēm. Laikrakstos varēja iepazīties jauniešu sniegtajiem pašnāvības motīviem un domām par pašnāvību, aizstāvēt savu valsti. Kamikadzē fenomēns iekļauj gan brīvprātīgos, gan piespiedu kārtā kļuvošos pašnāvniekus. Autore darba gaitā noskaidroja un secināja, ka Otrā pasaules kara laikā terminu *kamikaze* izmantoja, lai apzīmētu japāņu lidotājus pašnāvniekus, bet ar laiku šī vārda *kamikaze* vārda nozīme paplašinājās, kur ar *kamikaze* terminu saprot jau visus japāņu karavīrus pašnāvniekus, vairs ne tikai lidotājus. Vēlāk kamiakdzē fenomēnu sāka lietot vēl plašākā nozīmē, apzīmējot cilvēkus visā pasaulē, kuri ir gatavi pašupurēties cēlāku mērķu labā.

Mūsdienās ar ar kamikadzēm tiek apzīmēti jebkuras nācijas pašnāvnieki, kuri pašnāvību veic cēlu mērķu vadīti.

Secināms, ka pašnāvnieku godināšana un pielīdzināšana dieviem arī veido kamikadzes fenomenu. Paši japāņi godināja pašnāvniekus, viņus uzskatot par varoņiem un dažādās vietās izkarot viņu portretus un pielūdzot varoņus pašnāvniekus sintoisma svētnīcās.

Bibliogrāfija

1. Avoti un dokumenti

1. To meet the kamikaze. – “The New York Times”, 14.06.1945.
<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1945/07/14/88257969.html?pageNumber=10>
[skatīts 26.04.2021.]
2. The end of the war stopped their flights. – “The New York Times”, 7.09.1945.
<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1945/09/07/issue.html> [skatīts 26. 04.2021.]
3. Tōa shōrai wa ga shikibane wo ishizuetosu / 「東亜将来我が屍を礎とす」. Asahi Shimbun / 朝日新聞, 22.02.2019. Pielikums pie *Asahi Shimbun* / 朝日新聞 rīta laidiena. p. 25.
4. Gakuto shutsujin jimoto kara tokkō / 「学徒出陣地元から特攻」 Asahi Shimbun / 朝日新聞, 15.08.2015. Pielikums pie rīta laidiena. p. 27.
5. Kanagawa shinbun to sensō (74) 1945-nen tokkō wa minzoku no “hitsuzen” / 「神奈川新聞と戦争（74）1945年 特攻は民族の「必然」」. Kanaloco アーカイブス.
<https://www.nishinippon.co.jp/item/n/521112/> [skatīts 31.03.2021.]

2. Literatūra

2.1. Zinātniskā literatūra

6. Hajima, Agnese. *Japāņu valodas vārdu transkripcija latviešu valodā*. Orientālistika. Latvijas Universitātes raksti 83. Sējums. Rīga: Latvijas Universitāte. 2015. 175 – 180.lpp
7. Džinsoks So. *Korejiešu īpašvārdu atveide latviešu valodā: ieteikumi*. Latvijas Universitātes raksti. Rīga: Latvijas Universitāte. 2020.
8. Agita Blatgalve. *Mūsdienu ķīniešu valodas pamati*. Rīga: Latvijas Universitāte. 2014.
9. Albert Axell, Hideaki Kase. *Kamikaze. Japan's suicide gods*. London: Pearson Education, 2002, 4 - 43.lpp.
10. Bennett, Alexander. *Bushido and the art of living. An inquiry into samurai values*. Tokyo: Japan Publishing Industry for Culture, 2017, 11 - 170.lpp.
11. Bloom, Irene. *Mencius*, New York: Columbia University Press, 2009, XVII - 123.lpp.

- 12.Hua-Chin, Huan. *Basic buddhism. Exploring buddhism and zen*. New York: Samuel Weiser, INC., 1997, 143 - 209.lpp.
- 13.Gambetta, Diego. *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford: Oxford University Press, 2005, 13 – 33.lpp.
- 14.Ko Dorothy, Haboush JaHyun Kim, and Piggott, Joan R. *Women and confucian culture in premodern China, Korea, and Japan*. New York: University of California Press, 2004, 160 - 220.lpp.
- 15.Kwong-Ioi Shun, and David B.Wong. *Confucian ethic. A comparative study of self, autonomy, and community*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 126 - 132.lpp.
- 17.Li-Hsiang, Lisa Rosenlee. *Confucianism and women. A philosophical interpretation*, Albany: State University of New York press, 2006, 69 – 136. lpp.
- 18.Hubbards, Ben. *The samurai: sword, shogun and seppuku*. The Mill: The History Press, 2014, 16 -139.lpp.
- 19.Nitobe, Inazo. *Bushido. The Spirit of the samurai*. London; Boston: Shambhala Publications, 2014.
- 20.Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze, Cherry Blossoms, and Nationalisms: The Militarization of Aesthetics in Japanese History*. Chicago: University of Chicago Press, 2002.
- 21.Ohnuki-Tierney, Emiko. *Kamikaze Diaries: Reflections of Japanese Student Soldiers*. Chicago: University of Chicago Press, 2006.
- 22.Rankin, Andrew. *Seppuku: a history of samurai suicide*. New York: Kodansha USA Publishing, 2011, 99 - 139.lpp.
- 23.Wen, Jun. *Amitabha and the pure land*, China, 2013, 4.lpp.
- 24.Youngmin Kim, Michael J. Pettid.*Women and Confucianism in Chosōn Korea. New perspectives*. Albany: tate University of New York Press, 2011, 49 – 55.lpp.
- 25.Zimmermann, Michael. *Buddhism and violence*. Vol.2, Lumbini: Lumbini international research institute, 2006, 48.lpp.

Bakalaura darbs “Kamikadzes fenomens Japānas un Austrumāzijas kultūras kontekstā”
izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Linda Cipruse _____ 10.05.2021.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Vadošais pētnieks Kaspars Kļaviņš _____ 10.05.2021.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Āzijas studiju nodaļā 2021. gada 10. maijā.

Komisijas sekretāre: lekt. Ildze Šķestere _____

Darbs aizstāvēts Āzijas studiju bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.____.2021. prot. Nr. _____, vērtējums ____ (_____)

Komisijas sekretāre: lekt. Ildze Šķestere

Āzijas studiju BSP studiju metodiķe _____ Natālija Ambrosova